

Rock-opera A. L. Webbera Jesus Christ Superstar i primjena u nastavi glazbe

Kladarić, Vlatka

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:935035>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-29**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
MUZIČKA AKADEMIJA
ODSJEK ZA GLAZBENU PEDAGOGIJU I TAMBURE

akademska godina: 2023./2024.

VLATKA KLADARIĆ

**ROCK-OPERA A. L. WEBBERA *JESUS*
CHRIST SUPERSTAR I PRIMJENA U
NASTAVI GLAZBE**

DIPLOMSKI RAD

mentor: doc. art. Ivan Končić

ZAGREB, 2024.

UNIVERSITY OF ZAGREB
ACADEMY OF MUSIC
MUSIC PEDAGOGY AND TAMBURA DEPARTMENT

Academic year: 2023./2024.

VLATKA KLADARIĆ

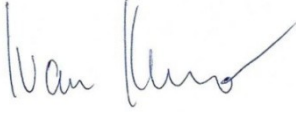
**A. L. WEBBER'S ROCK OPERA *JESUS
CHRIST SUPERSTAR* AND ITS
APPLICATION IN MUSIC EDUCATION**

MASTER'S THESIS

supervisor: Assistant Professor of Arts Ivan Končić

ZAGREB, 2024

Prihvatanje i prijava rada	
mentor:	Ivan Končić, doc. art.
potpis:	
datum prijave:	

Izjava o autorstvu rada i suglasnost za javnu objavu	
<p>Izjavljujem da sam jedina autorica diplomskoga rada pod Rock- opera A. L. Webber <i>Jesus Christ Superstar</i> i njegova primjena u nastavi glazbe te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način, bez pravilnog citiranja, korišteni dijelovi tuđih radova. Suglasna sam s javnom objavom rada.</p>	
potpis:	
opaska:	papirnata kopija rada dostavljena je za pohranu knjižnici Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu

Obrana rada	
datum obrane:	26. rujna 2024.
mjesto:	Muzička akademija, Sveučilište u Zagrebu
članovi povjerenstva:	1. doc.dr.sc. Nikolina Matoš
	2. doc. art. Ivan Končić
	3. mag.mus. Ana Čorić, pred.

Sažetak

Ovaj diplomski rad istražuje glazbeno-scenske vrste mjuzikl i rock-operu u svijetu, ali i u Hrvatskoj. Konkretno djelo koje obrađujem je rock-opera proslavljenog autorskog dvojca skladatelja Andrewa Lloyd Webbera i tekstopisca Tima Ricea, *Jesus Christ Superstar*. Dodatak ovom radu je primjena navedenog djela u nastavi Glazbene kulture, Glazbene umjetnosti i Solfeggia u osnovnoj glazbenoj školi. Cilj rada je približiti rock-glazbu i glazbeno-scensku vrstu mjuzikla, odnosno rock-opere budućim učenicima te tako utjecati na njihov glazbeni ukus i preference jer je to zadaća i odgovornost svakog nastavnika. Još jedan cilj je potaknuti ih da sami poželes uživo poslušati ovo djelo te kultivirati odlazak u kazalište.

Ključne riječi: Andrew Lloyd Webber, *Jesus Christ Superstar*, kazalište Komedija, mjuzikl, Glazbena umjetnost, Glazbena kultura, *rock-opera*, Solfeggio, Tim Rice

Summary

This master's thesis explores the genres of musical theatre and rock opera worldwide and in Croatia. Specifically, this paper examines the rock opera *Jesus Christ Superstar* by the renowned and successful duo, composer Andrew Lloyd Webber and lyricist Tim Rice. Additionally, the paper examines the application of *Jesus Christ Superstar* in teaching Music Culture, Musical Arts, and Solfeggio classes in elementary and secondary music schools. The aim is to introduce the genres of rock music, musical theatre and, more narrowly, rock opera to future students and thus influence their musical tastes and preferences, with the belief that this is the task and responsibility of every teacher. Furthermore, the goal is to encourage students' desire to listen to (this specific) rock opera live and to potentially cultivate a new generation of avid theatre-goers.

Key words: Andrew Lloyd Webber, *Jesus Christ Superstar*, musical, History of Music, Music Art, Music Culture, *rock-opera*, Solfeggio, Tim Rice

ZAHVALE

Prije svega, željela bih zahvaliti dragom Bogu na svim talentima, darovima i okolnostima zbog kojih sam uopće upisala željeni studij Glazbene pedagogije, a kasnije i studij Pjevanja na Muzičkoj akademiji. Zatim, zahvaljujem i svojim roditeljima što su mi to omogućili. Nadalje, želim zahvaliti svima koji su bili dio mog studentskog sazrijevanja i prelaska u zreliju životnu dob. To su svi moji profesori, kolege, sestra, rodbina i prijatelji. Posebno želim zahvaliti dragom mentoru i profesoru Ivanu Končiću na svemu što me naučio kroz studij na akademiji i kroz proces pisanja diplomskog rada, kao i na trudu koji ulaže u svoje studente te ljubavi i posvećenosti prema svojem poslu.

Sadržaj

1. UVOD	6
2. MJUZIKL	7
2.1 Rock-opera	10
3. A. L. WEBBER: <i>JESUS CHRIST SUPERSTAR</i>	12
3.1 O djelu	12
3.2 Radnja po činovima	16
3.3 O skladatelju i tekstopiscu	20
3.4 Analiza odabranih brojeva	23
4. PRIMJENA U NASTAVI GLAZBE	33
4.1 Obrada rock-opere kao nastavne jedinice predmeta Glazbena kultura u osnovnoj općeobrazovnoj školi	34
4.2 Obrada nastavne jedinice ponavljanje gradiva korištenjem materijala iz rock-opere <i>Jesus Christ Superstar</i> kao nastavne jedinice predmeta Solfeggia u osnovnoj glazbenoj školi za 5. razred	37
4.3 Dodatni koncepti za primjenu rock-opere <i>Jesus Christ Superstar</i> u nastavi glazbe	41
5. INTERVJU S ĐANIJEM STIPANIČEVIM: PITANJA	47
6. ZAKLJUČAK	48
7. LITERATURA	49
7.1 Popis mrežnih izvora:	50
8. PRILOZI	50
8.1 Popis slikovnih priloga	51
8.2 Priprema nastavne jedinice obrada rock-opere kao nastavne jedinice predmeta Glazbena kultura u osnovnoj općeobrazovnoj školi	82
8.3 Priprema nastavne jedinice ponavljanje gradiva korištenjem materijala iz rock-opere kao nastavne jedinice predmeta Solfeggia u osnovnoj glazbenoj školi za 5. razred	88
8.4 Intervju s Đanijem Stipaničevim: odgovori na pitanja	89
8.5 Osvrt učiteljice Glazbene kulture Danice Barišić, prof., u zvanju savjetnice u I. osnovnoj školi Bjelovar	92

1. UVOD

Kada govorimo o mjuziklu, mnogim ljudima nije jasno zašto bi glumac odjednom, iznenada i „iz čista mira“ zapjevao svoju misao. Nagon da se otpjeva misao vidljiv je već u dječjoj dobi, primjerice u igri, pa se stoga može zaključiti da je to nešto prirodno u svakom čovjeku, nešto što se kroz odrastanje koje nas ukalupljuje i guši maštu lako izgubi. Prosječni odrasli čovjek može si dopustiti da pleše i pjeva jedino u svoja četiri zida, kada je siguran da ga nitko ne može čuti i vidjeti. U glazbeno-scenskoj vrsti mjuzikla situacija je drugačija. Mjuzikl spaja mnoge umjetnosti kroz koje se osoba – glumac, pjevač, plesač – može izraziti kroz glumu, pjevanje i pokret.

Za ovu temu sam se odlučila kao zaljubljenica u kazalište ili „daske koje život znače“. Budući da sam i sama izvođačica u kazalištu Komedija, voljela bih, kroz ovaj rad, svoju ljubav prema glazbi i mjuziklu prenijeti i mlađim generacijama te doprinijeti kulturi odlaska u kazalište. Također sam kroz svoje petogodišnje akademsko školovanje bila okružena temom rock-and-roll glazbe, a studiram operno pjevanje. Stoga je rock-opera za mene bila idealan spoj dva područja interesa. Kao dijete sam počela svirati u đakovačkoj katedrali. Tamo se svake nedjelje izvodila poznata pjesma iz *Plave crkvene pjesmarice* „Primi ove darove naš Oče“ koja je prepjev *songa* preuzeta upravo iz rock-opere *Jesus Christ Superstar*. Kao još mladoj, spomenuta mi je pjesma uvijek imala izuzetno zanimljivu melodiju i harmonizaciju. Saznavši za njezinog autora i veće djelo iz kojeg dolazi, kasnije sam djelo pogledala i poslušala djelo te ostala zapanjena. U ovom radu služit ću se metodom analize sadržaja i metodom deskripcije, a na samom kraju metodom intervjua. Kroz razgovor s poznatim pjevačem gradskog kazališta „Komedija“ otkrivam još neke detalje o ovoj vrhunskoj predstavi, a kroz razgovor s profesoricom Danicom Barišić saznajem iz prve ruke na koji način je ovo djelo predstavila svojim učenicima i kakve je reakcije i promjene uočila kod učenika nakon odlaska na predstavu uživo.

O temi sam se informirala koristeći raznu literaturu, elektroničke članke, arhiv kazališta „Komedija“, gledajući izvedbe uživo, preslušavajući tonske i videozapise preko *YouTube*-a i drugih glazbenih platformi (*Spotify*, *Apple Music*), gledajući filmsku adaptaciju *Jesus Christ Superstar*, kao i kroz razgovor s kolegama. Nadalje, opisat ću primjenu *Jesus Christ Superstar* u nastavi glazbe. Koristeći se različitom literaturom, Nastavnim planom i programom te Nacionalnim kurikulumom. Nadam se da ću kroz pisanje ovog rada naučiti još mnogo toga o mjuziklu te da ću ovo remek-djelo u budućnosti što bolje moći predstaviti učenicima, ali i ljudima općenito.

2. MJUZIKL

Mjuzikl je glazbeno-scensko djelo u kojem se izmjenjuju govoreni dijalozi, glazbeni brojevi i plesne točke, a sadrži elemente zabavne glazbe i moderne koreografije te je često temeljen na vrijednim književnim predlošcima, odnosno libretima. Mjuzikli su često pisani u dva čina. Mjuzikl kao vrsta u sebi razlikuje tri jednako važne umjetničke discipline: glumu, ples i pjevanje. Upravo stoga je mjuzikl vrlo zahtjevan za izvođače, koji moraju biti jednako izvrsni u svim navedenim disciplinama.

Mjuzikl se razvija u Americi na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće iz operete, europske zabavne glazbene vrste. Obiluje elementima prevare, parodije, vodvilja¹, pantomime, *showa* i dr. Za razliku od operete, glazba u mjuziklu nije u prvom planu, nego samo dramski upotpunjuje i podcrtava scenske radnje i sadržaj, odnosno priču. Svaki se mjuzikl sastoji od solističkih *songova*, ansambla, zbornih i baletnih (plesnih) ulomaka. Mjuzikli se redovito pamte po *songovima*, solističkim pjevačkim glazbenim brojevima u mjuziklu, kojeg izvode glavni likovi kada žele snažno izraziti svoje emocije ili naglasiti dramski događaj. Sadrže pjevne melodije pojačavaju dramsku radnju. Neki od *songova* postali su popularni izvan konteksta predstave te se samostalno izvode, primjerice: „I've Got Rhythm“ iz mjuzikla *Girl Crazy* Georga Gershwina, „Don't Cry For Me Argentina“, „Memory“, „Getsemane“ iz mjuzikala *Evita*, *Cats* i *Jesus Christ Superstar* skladatelja A. L. Webbera, „So in Love“ iz mjuzikla *Kiss me*, Kate Colea Portera ili „She Used to Be Mine“ iz mjuzikla *Waitress* mlade američke pjevačice i skladateljice Sare Bareilles, kao i još mnogi drugi.

Budući da se mjuzikl se razvio iz operete, te dvije vrste imaju sličnosti. Oboje se izvodi u kazalištu, sadrže govorene dijaloge, uključuju pjevačke ansamble, plesne točke i zborove. Plesni dijelovi su u mjuziklu vrlo važni i usko povezani s dramskom radnjom, a plesni pokret omogućuje gledateljima intenzivniji, izraženiji i impresivniji doživljaj. Mjuzikl spaja različite umjetnosti u unikatno djelo u kojem je presudna suradnja redatelja, dirigenta, scenografa i kostimografa. Važno je istaknuti ulogu rasvjete i scenskih efekata, koji svaku predstavu čine izrazito autentičnom. Opereta i mjuzikl su zabavne vrste i uz pokoju iznimku, najčešće su komične i veselog ugođaja. Međutim, opereta i mjuzikl imaju i mnoge različitosti. Mjuzikl od operete razlikuje prvenstveno to što glazba kao takva nema dominantnu funkciju radnje, nego radnju više upotpunjuje i prati. Dakako razlikuje se i način pjevanja, konkretno, vokalna tehnika pjevača. Operete pjevaju školovani operni pjevači koji su klasično obrazovani i

¹vodvilj- kraća satirična glazbeno-scenska vrsta koja sadrži elemente popularne glazbe, izvor *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013.–2024. <<https://enciklopedija.hr/clanak/vodvilj>>. Pristupljeno 11.6.2024.

uvježbani da pjevaju tehnikom *bel canto*, dok pjevači u mjuziklu mogu biti pjevači popularne i rock-glazbe ili za mjuzikle profesionalno školovani pjevači-plesači. Nadalje, glavni likovi svoje emocije i napetost radnje izražavaju kroz solističke brojeve: u opereti su to arije, a u mjuziklu *songovi*. Za razliku od operete, izvođački sastav u mjuziklu više nije samo ili nije uopće simfonijski orkestar, nego je to orkestar s dodatnim električnim instrumentima često specifičnim za određenu vrstu mjuzikla (npr. sintesajzer, klavijature, bubnjevi, električne gitare, ritam gitare, bas gitare), a to može biti i bend kakav nalazimo u popularnoj glazbi. Plesovi u opereti uglavnom su društveni plesovi uz elemente baleta, dok je u mjuziklima koreografija puno zahtjevnija jer može sadržavati elemente suvremenog i modernog plesa, što je stilski opsežnije. Plesači u mjuziklima uglavnom su kompetentni za klasični balet jer ranije nastali mjuzikli sadržavaju baletno vrlo zahtjevne plesne koreografije. Zahtjevi novijih mjuzikala podrazumjevaju plesače da barataju elementima suvremenih stilova kao što su *funky, jazz, hip-hop* ili drugih popularni plesovi. Mjuzikl je moderni medij, prati društvena zbivanja i preslika je vremena u kojem je nastao. Opereta i mjuzikl još se razlikuju u radnji; opereta uglavnom prati živote ljudi iz aristokratskog društva, a mjuzikl, u pravilu, prati probleme „običnog čovjeka“.

Autori Everett, William A. i Lairds, Paul, R. (2017) smatraju postavljanje mjuzikla jednim od najizazovnijih procesa koji se može pronaći u umjetnosti za šire mase. Neizostavan tim za postavljanje mjuzikla na pozornicu čine skladatelj, libretist, književnik na čijem djelu je temeljena radnja, redatelj (koji ujedno može biti) i koreograf, scenograf, glazbeni producent, tehnički producent i inspicijent. Svi oni zaslužni su za upečatljive scene, posebne efekte, koreografiju, impresivne rasvjete, unikatne kostime, frizuru i šminku izvođača te je bez njih takav autentični spektakl nemoguć. Uglavnom svatko u procesu ima vlastiti zadatak, ali ponekad jedna osoba može biti zadužena za dva ili više polja, poput, primjerice skladatelja i tekstopisca. Ako su to dvije osobe, one surađuju međusobno razmjenjujući mnoštvo ideja i redove dijaloga pretvaraju u popularne *songove*.

Izvođački ansambl u mjuziklu, izuzev orkestra, uglavnom broji više od 50 članova koje čine solisti, zbor i plesači. U svijetu se uspješni mjuzikli izvode svakodnevno, u rasprodanim, za mjuzikle prilagođenim dvoranama, a neki od njih igraju i godinama bez prestanka. Proslavljeni mjuzikli na dnevnom repertoaru nekog kazališta odigraju se i po više puta, dok god postoji interes za određeni mjuzikl. Najpoznatija svjetska kazališta u kojima se izvode mjuzikli su ulica Broadway u New Yorku i kazališna četvrt West End u Londonu.

Kroz 20. stoljeće su mnogi američki mjuzikli ostvarili velike uspjehe. *Show Boat* Jeromea Kerna (1927) smatra se prvim pravim i najutjecajnijim mjuziklom. Da nabrojimo još neke od

njih: tu su *Oklahoma!* (1943) i *South Pacific* (1949) R. Rodgersa; zatim, *Rosemarie* (1924) Rudolfa Frimla; Gershwinovi mjuzikli *Lady, Be Good* (1924), *Oh, Kay!* (1926), *Girl Crazy* (1930) i *Of Thee I Sing* (1931); *No, no, Nanette* (1925) Vincenta Youmansa; *Face the Music* (1932) i *Annie Get Your Gun* (1946) Irvinga Berlina; Porterov *Kiss Me, Kate* (1948); *My Fair Lady* (1956) Fredericka Loewea; *The Most Happy Fella* (1956) Franka Loessera; Bernsteinov *West Side Story* (1957); *Fiddler on the Roof* (1964) Jerryja Bocka; *Hello, Dolly* (1964) Jana Hermana; *Funny Girl* (1964) Julea Stynea; Sondheimovi *Sweeney Tod* (1979) i *Into the Woods* (1987).

U Europi se mjuzikl udomaćio najprije u Engleskoj, a ubrzo nakon i u Francuskoj. Prvi primjer francuskog mjuzikla je *Irma la Douce* (1956) Marguerite Monnot i *Les Misérables* Claude-Michel Schonberga, prema romanu V. Hugoa, mjuzikla koji se u kazalištu prikazuje od 1985. godine. Danas je skoro svaki poznati mjuzikl dobio i svoju filmsku adaptaciju, prvi takav mjuzikl bio je *Jazz Singer* 1927. godine. Značajniji planetarni uspjeh doživljavaju filmske adaptacije rock-opere *Jesus Christ Superstar* (1971) i mjuzikla *A Chorus Line* skladatelja Marvina Hamlischa (1975) i *Chicago* autora Johna Kandra (1975).

Andrew Lamba (2000) mjuzikl dijeli na *Book Musical*, *Revue*, *Concept Musical*, *Jukebox Musical*, *Pop/Rock Musical* (*Pop/Rock-opera*).

Book Musical je mjuzikl u kojem je glazba upotrebljena tako da na što dublji način ispriča dramaturšku priču i radnju (temeljenu na književnom predlošku), a glazba, pjevanje ili pokret i ples preuzimaju radnju onda kada emocije postanu prejake da bi se izrazile samim govorom. Neki primjeri takvog mjuzikla su: *Les Misérables* (1862), *The Fiddler on the Roof* (1964), *Wicked* (2003), *Mary Poppins* (2004), *Hamilton* (2004) i *The Wizard of Oz* (2011).

Revue je mjuzikl kakav se razvio iz devetnaestostoljetne melodrame, a sadrži velik broj *songova* koji nisu pisani kao cjelina, ali imaju poveznice. Osim glazbe, monologa i plesa, mogu se pojaviti skečevi. Primjer *Revue* mjuzikla je *It's a Grand Night For Singing* (1993) Richarda Rodgersa i Oscara Hammersteina II.

Concept Musical pojavio se četrdesetih godina dvadesetog stoljeća. Mjuzikl tog tipa ne mora nužno pratiti priču, ali važno je da ima poruku (koncept) koji se utvrđuje na samom kraju mjuzikla. Primjeri takvog mjuzikla su: *West Side Story* (1957), *A Chorus Line* (1975) i *Chicago* (1975).

Jukebox Musical je tip mjuzikla koji sadrži *songove* poznatih grupa ili pjevača, ali ih postavlja u dramaturški kontekst kako bi ispričao priču. Primjeri takvog mjuzikla su: *Mamma Mia!* (1999) i *Mamma Mia! 2 Here we go again* (2018) na pjesme slavne pop-grupe *ABBA* ili *We Will Rock You* (2002) na glazbu rock-grupe *Queen*.

Pop ili *Rock Musical* pisani su glazbenim stilovima kao što su *pop*, *rock-and-roll*, *jazz*, *blues*, *country*,... Mogu sadržavati govorene dijelove koji služe produblivanju radnje. Značajni primjeri takvog mjuzikla su: *Hair* (1967), *Grease* (1971) i *Rent* (1971).

Nužno je još spomenuti i neke druge vrste mjuzikla, poput *legit* mjuzikla, u kojem klasično izvježbani i školovani pjevači pjevaju tradicionalnijom tehnikom pjevanja, sličnijom ranije spomenutom *bel canto* pjevanju, kakvo se primjenjuje u operi. Valja naglasiti da ni jedna vokalna tehnika nije „legitimnija“ od druge u kazalištu za mjuzikle. Treba razlikovati takozvani *legit* stil pjevanja od suvremenog mjuzikla u kojem pjevači koriste *rock* ili *pop* pjevačke tehnike, a suvremenim se mjuziklom smatraju svi oni nastali nakon 2000. godine. Dobar primjer različitog korištenja tih dviju vokalnih tehnika je poznati mjuzikl *Wicked* (2003). Postoje i takozvani *sung-through* (slobodnim prijevodom) ispjevani mjuzikli koji su karakteristični po tome što nemaju govorenih dijaloga već je radnja od samog početka popraćena glazbom i pjevanjem, Kroz cijeli se mjuzikl prolazi pjevajući, kao što u slučaju mjuzikla *Joseph and the Amazing Technicolor Dreamcoat* (1968), *Les Misérables* (1980) ili *Hamilton* (2015). Po ovome možemo zaključiti da u posljednju vrstu spada i rock-opera *Jesus Christ Superstar* (1970).

U Hrvatskoj je mjuzikl usko povezan s zagrebačkim Gradskim kazalištem Komedija, koje je jedino službeno kazalište u Hrvatskoj specijalizirano za mjuzikle i operete. Najpoznatiji hrvatski skladatelj mjuzikala je legendarni Alfi Kabiljo (r. 1935). Njegov mjuzikl *Jalta, Jalta* (1971) na tekst književnika Milana Grgića (1934-1997) smatra se najuspješnijim hrvatskim mjuziklom. Drugi uspješni mjuzikli poznatog dvojca Kabiljo- Grgić su: *Dundo Maroje* (1972), *Car Franjo Josip u Zagrebu* (1989) i *Kralj je gol* (1994). Za Hrvatsku povijest glazbe posebice je važna rock-opera *Gubec-beg* (1975) autorskog tima Ivice Krajača, Karla Metikoša i Miljenka Prohaske.

2.1 Rock-opera

Rock-opera je podvrsta mjuzikla. Temelji se na popularnoj rock-and-roll glazbi, često je pisana kao konceptualni album rock-benda. Pjevači su obično pop i/ili rock-zvijezde koje imaju mogućnost pjevati u širokim vokalnim opsezima i nesvakodnevnim miješanim registrima. Rock-opere imaju i duboku priču koju prati i dramaturški pojačava glazba. Neke od njih mogu imati i govorne dijelove. Konkretno ih rock-opera *Jesus Christ Superstar* ne sadrži (ona je ranije spomenuti, tzv. *sung-through* mjuzikl). Rock-opera kombinira elemente rock-glazbe s narativnom strukturom, što ju čini sličnoj klasičnoj operi u kojoj su glazba i

tekst narativno sredstvo. Glazbeni sastav u rock-operama je sličan rock-bend sastavu, koji nastupa kao kao *big band* ili kao manji orkestar, a specifičan je po tome što uz klasične instrumente u orkestru sadrži i žanrovski karakteristične instrumente kao što su električne, ritamske i bas gitare, sintesajzer i orgulje, a od udaraljki, set bubnjeva baš kao u klasičnom rock-sastavu.

U usporedbi s tradicionalnom operom, rock-opera je dramsko djelo u kojem su svi stihovi pjevani. To je, dakle, ključna razlika između mjuzikla i rock-opere. Opera se temelji na klasičnoj glazbi, dok rock-opera ima elemente popularne, odnosno rock-glazbe i preko njih prenosi dramsku radnju. Rock-opere redovito započinju kao konceptualni albumi koji se zatim prilagođavaju scenskoj izvedbi. Zlatno doba rock-opera doživljava u kasnim 60-im i 70-im godinama 20. stoljeća, a dvije vjerojatno najpoznatije prve rock-opere na svijetu su *Tommy* (1969) benda *The Who* te još poznatija rock-opera *Jesus Christ Superstar*. Prema tome, bend *The Who* zaslužan je za stvaranje ovog glazbenog stila, konkretno rock-opere. Hrvatskoj je najpoznatija već spomenuta rock-opera *Gubec-Beg* Karla Metikoša nastala 1975. godine. Ono što rock-operu *Gubec-beg* čini značajnom u povijesnim okvirima jest činjenica da je to prva hrvatska rock-opera, ali i rock-opera koja je nastala u suvremenom kontekstu, što ju određuje kao stavljajući kao petu nastalu rock-operu uopće u svijetu.

Razlikujemo dvije podvrste rock-opere, a to su simbolične i pune rock-opere. Simbolična rock-opera nema glumačku ili scensku postavu. Ona je snimljena u studiju kao konceptualni album. Simbolične rock-opere uglavnom izdaju rock-bend ili pjevač, a primjeri takvih djela su *The Lamb Lies Down on Broadway* (1974) od *Genesis* i *The Wall* (1979) od *Pink Floyda*. Pune rock-opere izvode se scenski, sadržavajući podijeljene glumačke uloge, zvučne i vizualne elemente, kostime i dr. Da bi se djela smatrala rock-operom, između ostalog, pjesme moraju obuhvaćati međusobno povezane, jasne likove i pričati priču.

Iako su vrsta i stil skladanja bili popularan cijelo desetljeće, kao što je jasno vidljivo, rock-opera ipak nije bilo tako mnogo te postoji relativno malo primjera ovog žanra u usporedbi s drugim žanrovima. Album *Tommy* donosi život i oporavak psihotraumatiziranog dječaka. Izdan je 1969. godine i smatra se prvim primjerom rock-opere. *Tommy* je u početku bio samo simbolička rock-opera i postojala isključivo na albumu benda *The Who*, ali je kasnije prilagođena za predstavu na sceni, postavši tako puna rock-opera. *Tommy* je kasnije adaptiran u film (1975) i u istoimenu balet. Mnogi mjuzikli, jednog od najznačajnijih skladatelja druge polovice 20. stoljeća, A. L. Webbera pod utjecajem su upravo rock glazbe, a to su *Phantom Of The Opera* (1987), *Cats* (1982) i *Evita* (1976) te među njima rock-opera *Jesus Christ Superstar* o kojoj ću u nastavku govoriti detaljnije.

3. A. L. WEBBER: *JESUS CHRIST SUPERSTAR*

3.1 O djelu

Rock-opera *Jesus Christ Superstar* tematizira posljednjih tjedan dana života Isusa Krista iz Nazareta, do njegova raspeća. Priču iz vlastite perspektive pripovijeda apostol Juda (*Judino evanđelje*), učenik koji ga je na kraju izdao, a zatim sebi oduzeo život. Djelo se posebno osvrće na odnos običnih ljudi iz naroda i Isusa. Dva glavna predstavnika tih odnosa su, već spomenuti Juda, koji izdaje učitelja i Marija Magdalena, bivša grešnica koja nakon svog obraćenja prema Isusu osjeća potpunu ljubav i pouzdaje se u njega jer ju je spasio i oslobodio od grijeha. Uz njih se pojavljuju Pilat, apostol Šimun Petar, kralj Herod i drugi. Tu je i narod koji Isusa slavi i poziva ga da ih izliječi od raznih bolesti, ali čim ga ugledaju uhićena i bičevana, okreću mu leđa, izruguju mu se i na kraju traže Pilata da raspne Isusa umjesto osuđenog razbojnika Barabe.

Webber i Rice bili su mladi skladatelji, u svojim dvadesetima, a već prije toga objavili su biblijski *sung-through* pop-mjuzikl *Joseph and The Amazing Tehnicolor Dreamcoat* (isprave se nije izvodio scenski). Zanimljivost je da niti sljedeće djelo koje su napisali, rock-opera *Jesus Christ Superstar* nije odmah zaživjela onako kako su autori to zamislili, 1970-e nitko u Londonu nije pristao staviti to djelo na scenu. Kasnije su priznali da je ta okolnost bolja jer su tako brže mogli „nizati“ pjesme na albumu bez pisanja potpunog scenarija što im je pružilo slobodu za, kako kažu, „rokerskiji i energičniji“ izričaj. Njihovo je djelo pristala izdati diskografska kuća *Decca*. Djelo su snimali u studiju u Ujedinjenom Kraljevstvu duže od 400 sati, kao konceptualni dvostruki rock-album. Album je objavljen 1970. godine, ali tek tjedan dana nakon što je album objavljen u SAD-u doživio je ogroman uspjeh. Iako ga je BBC proglasio „svetogrđem“, rock-opera *Jesus Christ Superstar* osvaja top-ljestvice u SAD-u. Naslovna pjesma „Superstar“ popela se na 27. mjesto *Billboardove* ljestvice 100 najboljih pjesama. Album se na američkoj *Billboardovoj* ljestvici smjestio na 1. mjesto. Postao je najprodavaniji album i prestigao albume nekih svjetski poznatih imena, kao što su Rolling Stones, Led Zeppelin, John Lennon i Santana.

Autori su krenuli na uspješnu koncertnu turneju, a zatim je uslijedila prva scenska postava, 12. listopada 1971. u brodvejskom kazalištu *Mark Hellinger* u režiji Toma O'Horgana. Spomenuta produkcija nije se svidjela skladatelju A. L. Webberu, koji ju je nazvao „drskom i vulgarnom“. Bez obzira na to, produkcija je opstala i bila nominirana za nagradu *Tony*. Zatim je uslijedila uspješnija, londonska verzija predstave koja je punila kazalište *Palace* na londonskom West Endu punih osam godina (1972-1980), s odigranih rekordnih 3358

predstava. *Jesus Christ Superstar* odonda je neprestano na repertoaru velikih svjetskih pozornica, čime započinje tzv. „britanska invazija“ na *Broadway*.

Iako je izvorno izdana samo kao album i u početku dobila žestoke kritike, *Jesus Christ Superstar* se smatra jednim od najboljih postojećih primjera rock-opere i jedno je od najuspješnijih modernih glazbeno-scenskih djela uopće, djelo koje je dosad prikazano u više od dvadeset zemalja svijeta i koje je pogledalo više od pet milijuna ljudi.² *Jesus Christ Superstar* pretvoren je u film u režiji Normana Jewisona 1973 godine. Pogledao ga je i Papa Pavao VI., a Vatikanski radio emitirao je 1971. cijeli album. Još jedna filmska adaptacija snimljena je 1999. U nekim izvorima stoji da se *Jesus Christ Superstar* svidio i skladatelju Dmitriju Šostakoviču, koji je Webberovu bratu, violončelistu Julianu, priznao da bi i sâm skladao tako nešto da je to svojedobno smio.

Naslovna pjesma „Superstar“ gotovo je „himna“ koju slušatelji napeto iščekuju do scene razapinjanja, a skladatelju je, kako kaže, melodija „pala“ na pamet dok je hodao ulicom pa je utrčao u prvi obližnji restoran i zamolio osoblje za komad papira kako bi zapisao temu (melodiju) da ju ne zaboravi; u restoranu su mu dali ubrus na koji je on ipak zapisao temu. Ova simbolika ubrusa, na koji je Webber upisao „himnu“ zvijezde- Isusa spasitelja može se povezati s relikvijom, rupcem koji je Veronika pružila Isusu da obriše lice tijekom Križnog puta. *Jesus Christ Superstar* obuhvaća pregršt različitih stilova, djelo je takoreći riznica različitih glazbenih žanrova koji su savršeno i skladno spojeni u cjelinu. Takva stilska svestranost može simbolički poslužiti karakterizaciji i profiliranju likova. Ona je pokazatelj skladateljeve inventivnosti, ali i vještog poznavanja grana kompozicije. Skladateljeva se genijalnost očituje u sklopovima raznih skladateljskih tehnika. U ovom djelu pronalazimo kompleksnost od pojave ritamskih aspekata pop-hippie glazbe, nepravilnih mjera kao što su 5/4 ili 7/8 ili drugih, do složenih ritmova koja pronalazimo u tehnici skladanja kod, primjerice, Igora Stravinskog. Skladatelj je pisao na trenutke po uzoru na Prokofjeva ili Pendereckog, a kroz zbarske vokalizacije možemo pronaći jednostavne melodije gregorijanskog korala, ali i principe zabavne glazbe što se očituje kroz *funky* basove, kabaretski broj ili *ratgime* rugalicu u glazbenom broju kralja Heroda (pjesme koja je bila ponuđena za glazbeno natjecanje Euroviziju).

Broj „The Last Supper“ prepjevan je na hrvatski, nerijetko se uz orgulje, izvodi na liturgijskom misnom slavlju, dok neki drugi brojevi, kao na primjer „Simon Zealotes“, podsjećaju na autohtoni *gospel* zbor. Rock-balada „Gethsemane“ sadrži temeljni način *rock-*

²Službena mrežna stranica ZGK „Komedijska“ (2023), <https://www.komedijska.hr/www/repertoar/jesus-christ-superstar/> Pristupljeno 20.7.2024

pjevanja, tzv. *scream* (vrisak), a kritičar William Mann opisuje temu istog *songa* kao „unuku Barberovog *Adagia*“. Ta se, možda i najljepša, lirska tema također pojavljuje i kao Isusov lajtmotiv, najviše u posljednjem orkestralnom broju „John 19:41“: „Na mjestu gdje Isus bijaše raspet bijaše jedan vrt, i u tom vrtu jedan potpuno nov grob gdje nikad nitko ne bijaše položen“. Broj je napisan vrlo jednostavno (ritamski i harmonijski) kao konačno smirenje, osvježenje i kontrast nakon galame i tenzije pomiješanih raznih skladateljskih tehnika, glazbenih žanrova, kompleksnih ritmova i harmonija.

Jesus Christ Superstar zbog svoje višedimenzionalnosti, širokih opsega, virtuoznih songova i danas intrigira mnoge pjevače raznih profila i ukusa jer sadrži elemente *popa*, *rocka*, klasike ili *gospela*. Nerijetko u raznim produkcijama pjevaju pop ili rock-zvijezde. Primjerice, na prvom je albumu Isusa pjevao Ian Gillan, pjevač i tekstopisac grupe *Deep Purple*. U izvedbi na koncertu za američku postavu NBC uživo 2018. godine, ulogu Isusa je pjevao pop-soul pjevač John Legend, a ulogu kralja Heroda Alice Cooper, dok je Mariju Magdalenu oživjela Sara Bareilles. Na našem području je u Beogradu 1972. ulogu Isusa pjevao hrvatski pjevač Zlatko Pejaković, a kralja Heroda u zagrebačkoj produkciji 2019. tumačio je Jacques Houdek.³ Trenutno se aktualne produkcije ove rock-opere mogu pogledati u Japanu, Australiji, Nizozemskoj, Mađarskoj te u Norveškoj.⁴ Sljedeće kazališne sezone ponovno se može pogledati i u Zagrebu, pod vodstvom dirigenta Dinka Appelta i redatelja Damira Lončara.

U Hrvatskoj je prvo postavljanje klasika rock-opere *Jesus Christ Superstar*, ali i prvo domaće uprizorenje nekog djela Andrewa Lloyd Webbera uopće, bilo premijerno u koncertnoj dvorani Vatroslav Lisinski, 5. travnja 2000. godine, u režiji Vlade Štefančića i pod ravnanjem Veseljka Barešića, u produkciji zagrebačkog Gradskog kazališta Komedija. Uz Komedijin orkestar, zbor i plesni ansambl, sudjelovali su i mnogi poznati pjevači. Među njima je zvijezda *showa* bio veliki obožavatelj Webberovih djela, Giuliano, koji je nastupio u glavnoj ulozi Isusa. U ulozi Isusa nastupili su još i pjevači Ivan Mikulić i Đani Stipaničev (kasnije spomenut tijekom događaja u intervjuu s Đ. Stipaničevom). Također, Judu je uprizorio izvrsni Ervin Baučić, kojeg autorica članka, Irena Paulus, ovdje iznimno izdvaja kao energičnog i glasovno snažnog te je, kako kaže, u broju „Superstar“ publiku podigao na noge (*standing ovation*). Uz njega su naslovnu ulogu igrali i Dejan Cvijetić i Neven Palaček-Papageno.

³ Službena mrežna stranica HNK „Ivan pl. Zajca“ Rijeka (2023), <https://hnk-zajc.hr/predstava/jesus-christ-superstar/> Pristupljeno 21.7.2024

⁴ Službena mrežna stranica *Jesus Christ Superstar* (2024). Really Useful Group Ltd. <https://www.jesuschristssuperstar.com/> Pristupljeno 27.8.2024

Tri su zagrebačke Marije Magdalene: Jasna Bilušić, Mila Elegović i Nikita (Nikolina Ivošević). Autorica kritike tvrdi da su glumice različitim interpretacijama Marija Magdalena oživjele pozornicu Koncertne dvorane Vatroslav Lisinski. Publika je ostala iznenađena i izvedbama Dražena Čučeka i Dražena Bratulića u ulozi Poncija Pilata. Također posebno ističe Branka Blaće, Komedijinog veterana u ulozi Caphiasa, Vida Baloga u ulozi kralja Heroda te od dvanaest apostola izdvaja Roberta Boškovića (Petar) i Dragana Peku (Šimun), koji su mladenačkim svojim glasovima osvježili glazbene brojeve „What’s the Buzz“, „Poor Jerusalem“ i „Peter’s Denial“.⁵

Aktualna produkcija ove rock-opere je nešto izmijenjena i obnovljena u režiji Damira Lončara. Od nabrojenih pjevača glavnih uloga iz 2000. godine zadržali su se samo Đani Stipaničev, Ervin Baučić i Dražen Bratulić, a ostale solističke uloge danas pjevaju drugi. U nastavku je najrecentnija podjela iz 2023./2024:

Isus Krist: Đani Stipaničev / Filip Hozjak / Neven Stipčić

Juda Iskariot: Ervin Baučić / Fabijan Pavao Medvešek / Noa Rupčić

Marija Magdalena: Renata Sabljak / Vanda Winter

Pilat: Dražen Bratulić / Igor Drvenkar

Kaif: Adalbert Turner / Siniša Štork

Anas: Jan Kovačić / Sven Pocrnić

Kralj Herod: Fabijan Pavao Medvešek / Dražen Bratulić / Fabijan Komljenović

Petar: Dino Antonić

Simon Zelotes: Neven Stipčić / Vjekoslav Vostrel⁶

Citiram kritiku N. Kojić (2023) s gostovanja Zagrebačkoga gradskog kazališta „Komedija“ u Hrvatskom narodnom kazalištu „Ivan pl. Zajc“ u Rijeci u suradnji s „The Really Useful Group Ltd.“ Autorica kritike navodi sljedeće:

“Redatelj Damir Lončar uz dirigenta Dinka Appelta fantastično je prenio izvedbu kakvu smatramo da se može vidjeti samo na Broadway pozornici.”

“Osim glazbene izmjene rocka, klasike i gospel žanra, zborskih i solističkih pjevanja, mjuzikl definitivno očarava publiku svojom scenografijom i kostimima.”⁷

⁵ Paulus, I. (2000). *Uz prvo hrvatsko postavljanje rock-opere Jesus Christ Superstar*. <https://www.matica.hr/vijenac/160/uz-prvo-hrvatsko-postavljanje-rock-opere-jesus-christ-superstar-18317/> Pristupljeno 31.8.2024

⁶ Službena mrežna stranica ZGK „Komedija“ (2023), <https://www.komedija.hr/www/repertoar/jesus-christ-superstar/> pristupljeno 20.7.2024

⁷ Službena mrežna stranica HNK „Ivan pl. Zajca“ Rijeka (2023), <https://hnk-zajc.hr/predstava/jesus-christ-superstar/> pristupljeno 21.7.2024

Nagrade za rock-operu *Jesus Christ Superstar* u Hrvatskoj:

Medijska nagrada tjednika STORY – STORY HALL OF FAME za najbolju predstavu 2019. godine

Nagrada hrvatskoga glumišta 2020. za najbolju predstavu u cjelini u kategoriji Opereta / Mjuzikl

Nagrada hrvatskoga glumišta 2020. ERVINU BAUČIĆU za ulogu Jude – najbolja muška uloga u kategoriji Opereta / Mjuzikl

Nagrada hrvatskoga glumišta 2020. IVI KNEZOVIĆU za scenografiju u kategoriji Opereta / Mjuzikl

3.2 Radnja po činovima

1. čin

U jezgri događanja je jedan od glavnih likova, apostol Juda, kojemu se ne sviđa sve veća napetost koja se stvara s Isusom iz Nazareta i njegovim učenicima u narodu. On ističe da se Isusu i dalje divi, ali kako mu je blizak prijatelj, boji se da će Isus privući previše pažnje Rimljana te da će svi oni zbog toga na kraju nastradati („Heaven on Their Minds“/„Raj im na pameti“). Isus apostolima govori da se ostave budućnosti i da misle na sadašnjost jer ga neprestano opterećuju pitanjima što će se sljedeće dogoditi i kada će ući u Jeruzalem („What’s the Buzz?“/„O čemu se radi?“). Marija Magdalena pokušava umiriti Isusa. Juda zamjera Isusu što dozvoljava da mu pristupa takva grešnica i što troši vrijeme na ženu njezine reputacije („Strange things Mystifying“/„Neobično i začuđujuće“), na što mu Isus odgovara „Tko je bez grijeha, neka prvi baci kamen!“ Magdalena tješi Isusa mažući mu glavu i noge skupocjenim pomastima („Everything’s Alright“/„Sve je u redu“). Juda smatra da bi se ti resursi mogli bolje iskoristiti za siromašne, ali Isus ih upozorava da se time siromasi ne mogu spasiti, i da na umu treba imati trajnije životne vrijednosti: „Treba gledati dobro koje se ima, razmišljajte i pokrenite se dok me još imate, bit ćete izgubljeni i bit će vam žao kada me uskoro ne bude.“ Za to se vrijeme u Jeruzalemu veliki svećenik Kajfa s farizejima i ostatkom Židova svećeničkog vijeća. Osluškuju kako narod kliče Isusu, dok oni u njemu vide prijetnju te na kraju odlučuju da se Isusa trebaju riješiti („This Jesus Must Die“/„Taj Isus mora umrijeti“).

Na Cvjetnicu Isus svečano ulazi u Jeruzalem gdje mu mnoštvo kliče („Hosanna“/„Hosana“). Kajfa zahtijeva da se ušutka gomilu. „Zašto ih ušutkavate? Zašute li oni, kamenje će vikati!“ odgovara mu Isus, napominjući da svatko od njih može ući u

Kraljevstvo Nebesko. Šimun Zelot nagovara Isusa da uvjeri ljude da se naoružaju protiv Rimljana (*Simon Zealotes/ Šimun Zelot*). Isus odgovara da nitko od njih ne razumije pravo značenje vlasti, moći i slave riječima: „Za pobjedu nad smrću samo treba umrijeti.“ (*Poor Jerusalem/ Siroti Jeruzaleme*). Sljedećeg dana Poncije Pilat sanja o Isusu i svojoj ulozi u njegovoj smrti („*Pilate’s Dream*“/„Pilatov san“). Isus bijesno ulazi u hram prepun trgovaca i kupaca te ih sve tjera van: „Moj bi hram trebao biti kuća molitve, a vi ste ga pretvorili u razbojničku jazbinu!“ („*The Temple*“/„Hram“). Isus je umoran i osjeća kako se bliži kraj njegove misije. Sve više ga hromih, nemoćnih, slijepih i gubavih opsjeda, tražeći od njega da ih izliječi. Isus klone pred njima i na koncu poviče na njih da se izliječe sami. Ponovno („*Everything’s Alright*“/„Sve je u redu- repriza“) Marija Magdalena tješi i umiruje Isusa. Nakon što Isus usne, Marija Magdalena preispituje kako da se postavi prema Isusu i ljubavi koju osjeća prema njemu („*I don’t Know How to Love Him*“/„Ne znam kako ga voljeti“). U utorak Juda dolazi kod Kajfe i Ane („*Damned For All Time*“/„Proklet za sva vremena“) i otkriva im gdje će moći pronaći Isusa bez naroda koji ga inače okružuje („*Blood Money*“/„Krvav novac“). U četvrtak navečer, Isus će biti onaj kojeg Juda poljubi u Getsemanskom vrtu.

2. čin

Veliki je četvrtak u Getsemanskom vrtu, a Isus predvodi posljednju večeru s apostolima („*The Last Supper*“/„Posljednja večera“). Blagujući kruh i vino, apostoli su ponosni na sebe i kušnje koje su prošli, ali Isusa izjedaju sumnje. Čudesno najavljuje Petru da će ga ovaj zaniijekati te da će ga jedan od njegove dvanaestorice odabranih i najbližih izdati. Juda mu se suprotstavlja, govoreći Isusu da očito vrlo dobro zna da će izdajica biti upravo on, Juda, nakon čega odlazi. Isus ostaje sam i dok gleda apostole koji su pozaspali, pomalo razočaran, suočava se sa svojim sumnjama („*Getshemane*“/„Getsemani“). Želi saznati zašto mora umrijeti i provesti Očev plan u djelo. U agoniji govori: „Ako je moguće otkloni od mene ovu čašu...“ i pita se neće li umrijeti uzalud („*Pokaži mi zašto moram umrijeti?*“). Na kraju, unatoč umoru i strahu zaključuje: „Bože, tvoja volja je teška, ali popit ću ovaj kalež.“

Dolazi Juda s vojnicima i izdaje Isusa poljupcem („*The Arrest*“/„Uhićenje“). Kajfa pita Isusa je li on sin Božji, na što mu on odgovara: „Ti kažeš.“ Kajfa odvodi Isusa Pilatu. Petar uskoro tri puta zaniječe Isusa („*Peter’s Denial*“/„Petrovo odricanje“) kao što mu je Isus prorokovao. Marija Magdalena podsjeća ga da je Isus upravo i rekao da će se to dogoditi i pita se kako je Isus to znao. Pilata zbunjuje kako netko u Isusovom položaju može tako hladnokrvno prihvaćati svoju sudbinu, a s obzirom na to da je Isus rodnom Galilejac, šalje ga

kralju Herodu jer je Isus po tome zapravo u Herodovoj nadležnosti („Pilate and Christ“/„Pilat i Krist“). Kralj Herod već je čuo za glasovitog Nazarećanina koji je izveo mnoga čuda pa je želi da Isus i pred njim izvede nekoliko trikova, naređujući: „dokaži da si božanskog podrijetla – pretvori mi vodu u vino...“ ili „prošetaj se preko mojeg bazena“ („King’s Herod Song“/„Pjesma kralja Heroda“). Isus ne odgovara, a Herod mu se izruguje i šalje ga nazad Pilatu da on odluči što će s njim. Za to vrijeme Marija Magdalena i Petar strepe nad Isusovom sudbinom („Could We Start Again, Please?“/„Možemo li početi ispočetka?“). Vidjevši u kakvom je stanju Isus, Juda shvaća da nije zamišljao takav razvoj događaja i pita se kako je mogao to učiniti. Ta ga misao izjeda dovoljno da se objesi („Juda’s Death“/„Judina smrt“). Poncije Pilat, želeći istovremeno pomoći Isusu i udovoljiti narodu koji zahtjeva da se Isusa razapne, dosuđuje mu 39 udaraca bičem („Trial Before Pilate“/„Suđenje pred Pilatom“). Narod je ipak sve glasniji, a Pilat pere ruke od krivice i predaje Isusa da ga razapnu. Čuje se Judin glas (*off stage*-izvan scene) dok Isus nosi svoj križ („Superstar“/„Superzvijezda“). Pita se zašto je Isus odabrao baš to vrijeme i mjesto i zašto se žrtvovao na križu za druge. Okupljeni narod se smije Isusu, dok on izgovara zadnje riječi: „Oče, oprosti im, ne znaju što čine...Svršeno je. Oče, u ruke tvoje predajem Duh svoj.“ („Crucifixion“/„Raspeće“) Isus umire, a narod mu se dolazi pokloniti shvaćajući tko je On zaista bio. („John 19:41“/ „Ivan 19:41“).⁸

Likovi/ uloge po glasovima:

Isus Krist – tenor

Juda Iskariot – tenor

Marija Magdalena – sopran/mezzosopran

Poncije Pilat – bariton

Kaif – bas

Anas – bariton

Simon Zealots – tenor

kralj Herod – tenor

Zbor, balet

⁸ Radnja po činovima preuzeta je djelomično iz kratkog sadržaja prizora/ glazbenih brojeva Programске knjižice Kazališta Komediја, a autorica je Dina Puhovski.

Izvodači:

gudači: violine, viole, violončela, kontrabas; **drveni puhači:** piccolo flauta, flaute, oboe, klarineti, fagoti, rogovi; **limeni puhači:** trube, tromboni, tuba, saksofon; **udaraljke:** timpani, bubnjevi; **žičani instrumenti:** električna, ritam i bas gitara; **instrumenti s tipkama:** klavir, sintesajzer

Vuković (2018) u svom diplomskom radu na jedinstven i zanimljiv način uspoređuje lika Isusa s glavni likom prve hrvatske rock-opere Karla Metikoša, Ivice Krajačića i Miljenka Prohaske, Gubec-begom:

Sličnosti rock-opera Gubec-beg i Jesus Christ Superstar su odmah u naslovnim junacima Matiji Gupcu i Isusu Kristu. Matija Gubec ima sve karakteristike spasitelja.(...)Prije svega, Gubec je oživljen je na osnovi povijesnih činjenica, idealiziran, posjeduje najčistije, uzvišene ideale i moralne vrijednosti. Uz njegov je životni put vezana velika hrabrost, junaštvo, nesebičnost, duboka tragika i, u konačnici, velika žrtva koju je podnio za svoj narod. On je uzor skromnosti i duboke životne mudrosti koju prenosi na seljake. Beskrajno poštovanje i divljenje koje Gubec uživa među seljacima izazivaju i poštovanje samoga Franje Tahija, a predaja ga čini pobjednikom u porazu. Gubec i Isus dobrovoljno su se naposljetku predali, Gubec Gašparu Alapiću, a Isus vojnicima i svećenicima koji su ga došli uhititi zbog izdaje cara Heroda. Izdvojio bih song Gupčeva zakletva maču, koji me radnjom neodoljivo podsjeća na song Getsemane iz Jesus Christ Superstara prvenstveno po tome što je atmosfera i ugođaj u oba songa dosta sličan. Noć uoči odlučujuće bitke cijela Gupčeva vojska spava, a bdije jedino on. Molitvom se obraća svom maču spreman umrijeti za svoje ideale i narod, a Isus Bogu, pitajući ga zašto baš on mora umrijeti za svoj narod. Obojica su skončali okrutnom smrću. Matiji Gupcu na glavu je stavljena užarena kruna na željeznom prijestolju, a potom je i smaknut. Isusu Kristu na glavu je stavljena kruna od trnja, a onda i mučen na stravičan način, a naposljetku i razapet na križu. Obje rock opere prikazuju zadnjih nekoliko dana u životima glavnih junaka. Što se tiče ostalih likova, ono što je Juda u Jesus Christ Superstaru, to je Šimun Drmečić u Gubec-begu, intrigant i izdajica.

Potaknuta usporedbom ovih dvaju junaka iz rock-opera, spomenula bih još nekoliko primjera slične tematike iz ove glazbene vrste. *Jesus Christ Superstar* je djelo u kojem se Isusov život prvi put uprizorio kroz rock-glazbu. Posebnost je ta što je djelo pisano iz perspektive apostola Jude, skeptičnog učenika, izdjanika i samoubojice, s kojim se publika na mnogim mjestima mogla poistovjetiti, a autori ublažuju i opradavaju njegove postupke kroz

„Judino evanđelje“. U literaturi se mogu pronaći glazbena djela ove glazbene vrste slične ili povezane tematike.

Prva rock-opera *Tommy* prikazuje izmišljenog lika Tommy Walkera koji također ima, kao spiritualni vođa, mesijansku ulogu i predstavlja „Boga“. Tommy je iz disfunkcionalne obitelji pune trauma. Vidjevši kako mu otac, vrativši se iz Drugog svjetskog rata, ubija očuha jer mu se majka preudala, misleći da joj je prvi muž poginuo u ratu, Tommy kao četverogodišnjak razvija se oblik shizofrenije. Rodbina i roditelji pokušavaju izliječiti Tommyja na razne načine. Tommy pokreće svoju religiju i u početku ima sljedbenike, ali oni na kraju odbacuju njegova učenja te se Tommy ponovno povlači u sebe. Priča po istinitom događaju koja uključuje sljedbenike tematizira se i u mjuziklu *Evita* (ekranizacija s pop-zvijezdom Madonnom u glavnoj ulozi postigla je ogroman uspjeh). Poznatu glumicu, aktivisticu i prvu damu Argentine Evu Perón- Evitu narod u početku posvećeno štuje i slijedi sve dok nije postala teško bolesna te dok je dugo i mučno umirala, a njezini je sljedbenici odbacuju. Umrla je s 33 godine, baš kao i Isus Krist.

3.3 O skladatelju i tekstopiscu

Andrew Lloyd Webber (r. 1948) engleski je skladatelj i kazališni producent čija su rock-djela pomogla oživjeti i obogatiti britanski i američki mjuzikl. Muzičko obrazovanje započeo je krajem 20. stoljeća studijem na Magdalen Collegeu u Oxfordu, i na Royal College of Music u Londonu. Još za vrijeme studija započinje surađivati s tekstopiscem Timom Riceom na dramskim produkcijama: Rice je pisao stihove, Lloyd Webber glazbu. Njihov prvi značajniji uspjeh bio je ranije spomenuti *Joseph and the Amazing Technicolor Dreamcoat* (1968), popularni mjuzikl o biblijskom liku Josipu namijenjen djeci, koji je kasnije stekao svjetsku popularnost u punoj verziji.

Nakon toga je uslijedila rock-opera *Jesus Christ Superstar* (1971; film 1973. i TV-specijal 2018. godine), izuzetno popularno djelo u kojem skladateljski dvojac spaja klasične forme i rock-glazbu kako bi ispričali priču o životu Isusa Krista, spasitelja svijeta. Predstava je postala je najdugovječnija rock-opera u britanskoj kazališnoj povijesti.

Webber još veći uspjeh doživljava sa sljedećem velikim mjuziklom, *Cats* (1981). Gotovo istu razinu komercijalnog uspjeha doživljava mu i djelo *Starlight Express* (1984) na stihove Richarda Stilgoea, u kojem su izvođači poznati po tome što su nosili koturaljke kako bi utjelovili čovjekolike igračke-vlakove. S tekstopiscima Charlesom Hartom i Richardom Stilgoeom, Webber je zatim skladao mjuzikl *The Phantom of the Opera* (1986; snimljen kao

film 2004. godine), svjetski priznatu verziju melodramatičnog romana Gastona Leroux. Dvije godine nakon osvajanja nagrade *Olivier* za najbolji mjuzikl, predstava je otvorena na Broadwayu i osvojila je nagradu *Tony* za najbolji mjuzikl. Godine 2006. predstava *The Phantom of the Opera* je nadmašila čak i *Cats*. Danas je neprestano na repertoaru i svakodnevno rasprodaje ulaznice u Londonskoj četvrti West End.

Zatim, u djelu *Aspects of Love* (1989; stihovi Don Blacka i Charlesa Harta), A. L. Webber se žanrovski fokusira na romantičnu melodramu. Slijedi ga *Sunset Boulevard* (1993; stihovi Don Blacka i Christophera Hamptona). Iz komercijalne perspektive navedene predstave su bolje prošle u Londonu nego na Broadwayu, gdje su bile opterećene financijskim poteškoćama. Međutim, *Sunset Boulevard* postao je treći Lloyd Webberov mjuzikl nagrađen *Tonyjem* za najbolji mjuzikl i najbolju glazbu.

Ostali mjuzikli A. L. Webbera su: *By Jeeves* (1975), *Song and Dance* (1982), *Whistle Down the Wind* (1998), *The Beautiful Game* (2000), *The Woman in White* (2004), *The Wizard of Oz* (2011), *School of Rock* (2015) i *Cinderella* (2021). Webberovi mjuzikl poznati su po tome što su blještavi spektakli i sadrže žive, zarazne i pamtljive melodije, dok su dramaturški snažno postavljeni. Osnovavši 1977. godine tvrtku *Really Useful Company* dokazuje se i kao uspješni producent te pronicljiv poslovni čovjek.

Slijedi nekoliko zanimljivosti o skladatelju. Webber pati od tinitusa (osoba osjeti zvuk kao zujanje ili šum u uhu ili glavi bez nekog vanjskog podražaja), simptoma koji može uzrokovati druge razne bolesti. Bez obzira na to stanje, Webber dalje nastavlja skladati i izvoditi glazbu. Zanimljivost je i ta da Webber posjeduje čak šest kazališta u Londonu, a to su *Gyllian Lyne Theatre*, *Lyric Theatre*, *His Majesty's Theatre*, *Savoy Theatre*, *Troubadour Wembley Park Theatre*, *London Palladium* te novootvoreni (2021. godine) *Theatre Royal, Drury Lane*. Webber strastveno zagovara važnost glazbenog obrazovanja i umjetnosti te je veliki borac za to da se sav profit od kazališta vrati kazalištu. Zbog toga *Zaklada Andrew Lloyd Webber* svake godine stipendira 30 mladih umjetnika.

Autor je himne za Svjetsko prvenstvo 1978. u Argentini te glazbe za dvije olimpijske ceremonije, a napisao je i službenu pjesmu ljetnih igara 1992. godine („Amigos Para Siempre“). Kraljica Elizabeta II. proglasila ga je vitezom iste godine. Himna koju je napisao 2023. izvedena je na krunidbi kralja Charlesa III.

Tim Rice (r. 1944) engleski je tekstopisac i koautor nekih od najuspješnijih scenskih i filmskih mjuzikala nastalih u 20. stoljeću. Kroz život često surađuje sa skladateljem Andrewom Lloydom Webberom. Njihova najpoznatija i zapažena djela su *Jesus Christ Superstar* i *Evita*. Osim što je imao strast prema glazbi, u mladosti je pohađao je pravni

fakultet i takoupoznaje A. L. Webbera, mladog skladatelja u potrazi za tekstopiscem te započinje njihovo dugoročno glazbeno partnerstvo. Rice napušta pravni fakultet, iako njihov prvi mjuzikl *The Likes of Us* (1965) nije bio izveden još četrdeset godina.

Počinje raditi u glazbenoj industriji dok i dalje surađuje s Webberom. Njihov sljedeći zajednički projekt je već spomenuti biblijski oratorij *Joseph and the Amazing Technicolor Dreamcoat* (1968), koji je postao veliki hit u Ujedinjenom Kraljevstvu i diljem svijeta. Nakon toga, Rice napušta poziciju u glazbenoj industriji kako bi se posvetio kreativnom radu s A. L. Webberom. Zatim 1970. godine nastaje rock-opera *Jesus Christ Superstar*. Riceova posljednja značajna suradnja s A. L. Webberom bio je *Tonyjem* nagrađivani sjajni mjuzikl *Evita*, predstava koja je proizvela svjetski hit „Don't Cry for Me Argentina“. Za album sa snimkama pjesama iz predstave, Rice je osvojio prvu od nekoliko nagrada *Grammy*. Filmska adaptacija mjuzikla iz 1996. sadržavala je novu pjesmu dvojca Rice–Webber, „You Must Love Me“, koju je izvela popularna pjevačica Madonna te je film *Evita* osvojio *Oscara* za najbolju originalnu pjesmu. Važno je još istaknuti Riceovu suradnju sa skladateljem Stephenom Oliverom na scenskoj produkciji *Blondel* (1983) i s zvijezdama pop-grupe *ABBA*, Bennyjem Anderssonom i Björnorn Ulvaeusom, na mjuziklu *Chess* (1984). Nakon toga Rice nastavlja raditi na animiranim dugometražnim filmovima, uključujući Disneyjevog *Aladina* (1992) sa skladateljem Alanom Menkenom. Pjesma „A Whole New World“ osvojila je *Oscara* i dvije nagrade *Grammy*. Rice je s Disneyjem uspješno nastavio surađivati na filmu *The Lion King* (1994) surađujući s istaknutim kantautorom Eltonom Johnom, a *Oscarom* im je nagrađena pjesma „Can You Feel the Love Tonight“. Neizostavna filmska uspješnica uključuje i Disneyjev *Beauty and the Beast* (1991; 2017), a mjuzikl *The Wizard of Oz* (2011), temeljen na filmu iz 1939., Rice ponovno surađuje s A. L. Webberom kako bi napisali nekoliko novih pjesama. Godine 2018. Rice je ko-producirao uživo emitiranje predstave *Jesus Christ Superstar*, za što je dobio nagradu *Creative Arts Emmy* kada je program proglašen najboljim specijalom uživo. S tim priznanjem, Rice i Webber pridružuju se rijetkim pojedincima koji su osvojili *EGOT* (nagrade *Emmy*, *Grammy*, *Oscar* i *Tony*). Moderni Broadway i West End danas su to što jesu zahvaljujući velikom skladatelju Andrew Lloyd Webberu i sjajnom tekstopiscu Timu Riceu.

3.4 Analiza odabranih brojeva

The Last Supper

Pjesma „The Last Supper“ prva je pjesma početka drugog čina rock-opere *Jesus Christ Superstar* te prikazuje radnju Posljednje večere, na kojoj 12 apostola i Isus okupljeni za stolom blaguju i pjevaju. Slijedi tekst pjesme i vlastiti slobodni prijevod:

Look at all my trials and tribulations/ Pogledaj na sve moje kušnje i nevolje

Sinking in a gentle pool of wine/ Utopljene u nježnom bazenu vina

Don't disturb me now I can see the answers/ Nemoj me ometati sad kad mogu vidjeti odgovore

Till this evening is this morning life is fine/ Do ove večeri je ovaj jutarnji život u redu

Always hoped that I'd be an apostle/ Uvijek sam se nadao da ću biti apostol

Knew that I would make it if I tried/ Znao sam da ću to uspjeti ako pokušam

Then when we retire we can write the gospels/ Onda, kad odemo u mirovinu, možemo pisati evanđelja

So they'll still talk about us when we've died/ Tako da će još uvijek govoriti o nama kad umremo

Pisana je u četveročetvrtinskoj mjeri i u G-duru, a uvod započinje gitara solo. Nakon četiri takta uvoda započinju pjevati apostoli, a harmonijske progresije su u početku songa jednostavne (I., V., VI., V⁶/₄, IV., I., II., V. itd.). Uvod ima četiri takta, a harmonija uvoda je samo I. stupanj kroz figuru rastavljenog kvintakorda I. stupnja, figura je u osminskom pulsu. Uvod izvode gitare (*lead*, ritam, bas gitara) svirajući *arpeggio* način rastavljeni durski kvintakord prvog stupnja u G-duru i sintesajzer. (Pogledati sliku 1)

Lajt-motiv apostola u A dijelu je mirno, pomalo opijeno (tijekom večere), razvučeno pjevanje teme u G-duru vrlo jednostavne melodije manjeg opsega. Ta tema pojavljuje se tri puta u *songu* (osim na početku, pojavljuje se u sredini i na kraju). Budući da se glavna tema javlja tri puta, ovaj *song* je po glazbenog obliku rondo (refren) s jednom temom, ali su dijelovi (kitice) između refrena- teme različiti.

Skica: A(aa') E1(bcd) A(aa') E2(e) A(aa') E3(f). Melodija je u pravilu dijatonska, ali ima jedini kromatski pomak u 14. taktu s tona d na dis prateći harmoniju (dominante za VI.).

Slika 1. Prikaz ulomka iz glazbenog broja *The Last Supper*

13

Don't dis - turb me now I can see the an - swers. Till this
Then when we re - tire we can write the gos - pels so they'll

G B7/F# Em G7/D G9/D G7 G9

Melodija je jednoglasna i svi apostoli pjevaju unisono (što je znak njihovog zajedništva). Takva melodija prati tekst i opisuje karakter apostola. Harmonijski ritam je jednostavan, uglavnom se izmjenjuje jedna harmonija po taktu. Slog je homofon i zapravo je samo akordička pratnja glavne melodije koju pjevaju apostoli. Orkestracija je također jednostavna (gitara i sintesajzer-orgulje, a ostatak orkestra se uključuje tek kasnije, i to povremeno). Sintesajzer ima ritamsko-harmonijsku figuru ostanatne pratnje koja cijelom A dijelu daje osminski puls. Takva instrumentacija podsjeća na duhovnu šansonu kakvu bismo mogli čuti u crkvi na nedjeljnom misnom slavlju, što je skladatelj vješto i znalački aranžirao (to je dovelo do toga da takvo djelo stručnjaci prepoznaju, prepjevaju i zaista uvedu u, sada već *mainstream*, liturgijsku literaturu). Tempo A dijela je *moderato*, a dinamika *piano-mezzopiano*. A dio se ponavlja od 5. do 18. takta, melodija je ista, ali tekst se mijenja (strofna struktura).

B dio (26. takt) je kontrastirajući Isusov solo u kojem on govori da je kraj težak, te da je ovo njegovo tijelo i krv koju blaguju. Slog je i dalje homofon, a uz glas Isusa (tenor) pratnja je samo klavir (sintesajzer) te puhači (rogovi, fagoti i vibrafon opcionalno, ali nekada navedene instrumente zamjeni *sempre* zvuk na sintesajzeru), koji imaju svoju karakterističnu melodiju ne vezanu za dionicu solista (Isusa). Tempo je sporiji, modulacija je u g-mol, a harmonijski ritam ima brže promjene i u taktu su obično dvije harmonijske progresije. B dio se sastoji od 17 taktova, točnije, traje od 26. do 43. takta. Karakter je miran, a melodija prati tekst i sadržaj, sadrži duže *legato* fraze, ali se u 43. taktu (C dio) događa kontrast u ritmu i tempu (brži).

U C dijelu pojavljuje se nova karakteristična tema koja traje četiri takta od 43. do 47. takta. Pratlja postaje intenzivnija uz više instrumenata, a što je najzanimljivije, mjera se mijenja u peteročtvrtinsku što tom dijelu daje poseban karakter. Glazba prati tekst u kojem rastu tenzije između Jude i Isusa. Pojavljuju se udaraljke, ritam sekcija, bubnjevi i električni klavir (sintesajzer). U pratnji je figura koja na prve dvije dobe sadrži sinkopu (osminka, četvrtinka, osminka), a zatim tri četvrtinke. Takav konstantni ritam daje puls i sigurnost te se slušatelj može lakše posvetiti tekstu. Melodija u glasu također prati taj karakteristični ritam (sinkopa na dvije dobe te tri četvrtinke što daje zbroj od pet četvrtinki). Tekst koji Isus govori je vrlo uznemirujuć jer govori o tome kako će ga netko od dvanaestorice izdati, glazba tu napetost i gradaciju radnje savršeno prati. U 53. taktu mjera je tročetvrtinska i prvi puta u ovom *songu* čujemo *parlando* (govorene) riječi koje izgovaraju znatiželjni apostoli jer ih zanima tko će izdati Isusa. Orkestar se podebljava, uključuju se i drugi instrumenti (gudači, klarineti, fagoti te mali bubanj) koji iznose temu, ali snažnije. Od 69. do 93. takta orkestar izvodi samo popratnu ulogu dijaloga Jude i Isusa, izmjenjuju se uglavnom oko tri harmonijske progresije po taktu. U nekim verzijama orkestar tu karakterističnu temu od 8 taktova svira sam (*tutti* dio).

U 94. taktu ponovno se pojavljuje prva tema apostola iz A dijela, koja je sada u F-duru i četveročetvrtinskoj mjeri, ali su ritamske notne vrijednosti duplo kraće. Tema smiruje situaciju. Pratlja je u ovom nastupu teme ritamski egzaktnija, jednaka je glavnoj melodiji teme. U 98. taktu tema više nije pisana unisono nego je podijeljena na višeglasje, konkretno troglasje muških glasova. Jedan glas je iznad glavne dionice, a jedan ispod tvoreći tako potpuni akord, obično u obliku paralelnih kvartsekstakorda. Harmonijski ritam je u polovinkama, dakle dvije harmonije po taktu. Taj ponovljeni A dio (označen je slovom E) od 94. do 100. takta se također ponavlja, a tekst je isti kao u originalnom A djelu. U orkestru se događaju nove teme u puhačima i uključeni su skoro svi instrumenti. Gudačka sekcija prati melodiju apostola uz potpunu harmoniju.

U 103. taktu događa se opet kulminacija. Juda u 12 taktova okrivljuje i vrijeđa Isusa. Modulacija je iz F-dura u fis-mol. Modulacija je modulacijski skok na fis-mol. Harmonijski ritam je jedna harmonija po taktu, manje više jednostavne harmonije (glavnih stupnjeva i koji sporedni stupanj). Cijelo vrijeme se izmjenjuje harmonijska progresija stupnjeva I.- VI.-IV.-V. U pratnji su sljedeći instrumenti: sintesajzer, bubanj i električne gitare. Donose pravi rock-izričaj i dojam rock-benda, ali s takvom harmonijskom progresijom, i pravu radiofoničnu rock-pjesmu. Isus u četiri takta odgovara (od 115. do 118. takta), a tonalitetni plan i harmonijske progresije su i dalje iste. Ugođaj je sve napetiji, a Juda i Isus (oboje tenori) s

raznim akustičkim i glasovnim efektima povećavaju napetost rasprave (često improvizirajući, primjerice koristeći tzv. *scream*, tj. vrisak s glasom u visokom registru). Tako se dobiva vrhunac ovog songa s vrtoglavo visokim tonovima tzv. *screamovima*.

U 119. taktu tempo je sporiji, i dalje u fis-molu. Juda ima solo (monolog) od 12 taktova u četveročetvrtinskoj mjeri u kojoj optužuje Isusa da nije dobro isplanirao stvari. Juda posljednji put iznosi svoje misli prije dramatičnog odlaska sa scene (odlazi predati Isusa). Zadnja četiri takta tog dijela su solo električna gitara.

Sami kraj songa su apostoli *a cappella* (u nekim verzijama), ili u partituri uz sintesajzer, a njihovo pjevanje podsjeća na gregorijanski koral i sve je tiše jer tonu u san. Prva tema iz A dijela iznosi se još jednom, dosta sporije i nježnije te je ponovno u G-duru. Od 135. do 138. takta pjevaju dvoglasno, a posljednjih šest taktova čini Isusov monolog tijekom kojeg svi apostoli zaspu, a Isus je razočaran što niti jedan nije mogao ostati budan s njim. Tih posljednjih šest taktova *songa* „The Last Supper“ samo su uvod i prijelaz u možda najveću uspješnicu ovog djela, glazbeni broj „Gethsemane (I only want to say)“. Taj Isusov *song* često se izvodi koncertno, nevezano za rock-operu *Jesus Christ Superstar*.

Tablica 1. Tonalitetni plan pjesme „The Last Supper“

A (aa')	E1 (bcd)	A (aa')	E2 (e)	A (aa')	E3 (f)
G- dur	g-mol	F-dur	fis-mol	G-dur	g-mol

Usporedba songa *The Last Supper* i prepjeva, pjesme *Primi ove darove, naš Oče*

Nema župne crkve u kojoj se pjesma „Primi ove darove, naš Oče“ nije izvodila na misnom slavlju. Pjesma „Primi ove darove, naš Oče“, za razliku od „*The Last Supper*“, transponirana je u D-dur (za potrebe i mogućnosti dječjeg ili mješovitog zbora jer taj tonalitet ima srednji opseg, točnije, nalazi se u registru koji je vokalno ugodan svakom pjevaču). Mjera je dvočetvrtinska (ali su notne vrijednosti duplo kraće) i dvodijelnog je oblika AB (s time da se B dio ponavlja, dakle, ABB). Jednostavna melodija i harmonija su identične. Zaključno, nema velikih razlika i vrlo je lako primijetiti i prepoznati sličnosti ovog glazbenog broja u rock-operi i pjesme na misi.

Tekst pjesme je liturgijski i pjeva se u misnom djelu zvanom Prikazanje (kada svećenik prinosi darove, kruh i vino, na oltar). Stoga je tekst različit od onog koji se pjeva u rock-operi, ali opet ima poveznicu s Posljednjom večerom, a prepjev je prilagođen liturgijskom značenju:

Primi ove darove, naš Oče
Kruh i vino blagoslovi Ti
Svaka naša molitva i pjesma
Neka bude dar tvojoj vječnoj ljubavi
Željeli bi slijediti Te vjerno
Tko je s tobom pobjeđuje svijet
Kroz taj kruh nam daješ vječni život
I po tvojoj krvi svak' je od nas svet

Could We Start Again, Please

Duet Marije Magdalene i Petra je u D-duru i četveročetvrtinskoj mjeri. Ovo je karakteristična duet-balada u čistom dvoglasju i vrlo je radiofonična. Zbor se u ovoj pjesmi čuje više kao jeka ili kao *call and response* način skladanja jer se ne nalazi na sceni u predstavi i stoga zvučno ostavlja dojam samo kao bek-vokali. Pjesma počinje sa samo dva takta uvoda na sintesajzeru (koji je raspisan u peteroglasnoj harmoniji i praktički zamjenjuje cijeli orkestar, ali zvuk je klavira). Zanimljivost u prvom akordu je ta što sadrži interval dodane sekunde (ton e1 u kvintakordu D-dura, Dadd2 u tzv. *jazz* šifriranju akorda).

Svoju temu iznosi prvo Marija Magdalena u 7 taktova, melodijska fraza je lijepa i sjetna, nego je pretežno postepena, a ponavljajući tonovi su u službi teksta. Harmonijska progresija je jednostavna, naizmjenice I. stupnja s dodanom sekundom te kvintakord IV. stupnja s tonom A (V.) u basu se to šifrira kao G/A. Harmonijski ritam je izmjena dvije harmonije po taktu kao i u uvodu. Pratlja je jednostavna i daje prostora glavnoj temi u glasu da dođe do izražaja. Harmonije koje se tu još pojavljuju su također jednostavne, V. i VI. stupanj. U 10. taktu s tekstom „Could we start again please“, zbor ponavlja kao jeka (*call and response*), a uz zbor flauta solo također svira tu melodiju. (Pogledati sliku 2.)

Slika 2. Prikaz prve stranice klavirskog izvatka glazbenog broja *Could We Start Again Please*

Jesus Christ Superstar

Could We Start Again Please

1 *Andante* A Mary

I've been liv-ing to see you

col Ped

5

dy-ing to see you but it should-n't be like this this was un-ex-pec-ted what do I do now

D G A7sus A Em G6

9 B

Could we start a-gain please I've been ve-ry hope-ful so far

Group 1

Could we start a-gain please

A₇ sus A₇ C₇ D A₇ sus E D D G/A D2 D

Sljedećih sedam taktova jednaki su, ali s drugim tekstom solistice, te se u orkestraciji mijenja to što je dodana i ritam gitara što pjesmi povećava dinamiku. Zbor ponovno, u 18. taktu, ponavlja melodiju za solisticom „Could we start again, please“. U 19. taktu se pridružuje i Petar, harmonija i pratnja su gotovo iste, jednolične, jer su solisti u prvom planu. Već mu se u 20. taktu pridružuje Marija Magdalena te oni dvoglasno pjevaju, uglavnom u intervalu terce. Zanimljivost u melodiji je u 21. taktu, gdje oboje pjevaju izmjenični kromatski ton prema dolje i to obogaćuje, kao kvalitetan začim, ovu naizgled prostu melodiju. Na taj se način latentno donosi smanjeni septakord koji je sekundarno dominantan prema II., odnosno V. stupnju. Isto se ponavlja i u 22. taktu. Takvo jednostavno dvoglasje može podsjetiti slušatelja da su i oni samo „obični ljudi, iz naroda“ koji su Isusovi sljedbenici, a spomenuti donji izmjenični ton, koji se pojavi kao disonanca može predstavljati slabosti ili grijehe likova, s kojima se svakodnevno bore, kao i svi ljudi. Dalje se pjesma nastavlja kao dijalog, to jest kao pitanje i odgovor (*call and response*). Zbor ponovno ponavlja za Marijom Magdalenom u 26. taktu. Nadalje, javlja se opet A tema, Marijin solo i ista melodija uz identični tekst kao i na početku, no ovaj put uz bogatiju instrumentaciju: pojavom gudača i solo roga u 28. taktu. Harmonija je ista kao i pri prvom javljanju teme. Do kraja se ta pjesma ponavlja na identičan način, ali samo uz više instrumenata, s nekoliko taktova *code* na kraju, pa je glazbeni oblik ove pjesme dvodijelna pjesma. A (aab) A' (ab). Tonalitetni plan pjesme je D-dur.

Tablica 2. Tonalitetni plan pjesme „Could we start again please“

A (aab)	A' (ab)
D-dur	D-dur

John Nineteen: Forty-One (John 19:41)

Isključivo orkestralni te ujedno i posljednji broj ove rock-opere je u d-molu i četveročetvrtinskoj mjeri, ali u polaganom tempu. „John 19:41“ je ustvari biblijski tekst iz Ivanovog evanđelja, a glasi ovako: „A na mjestu gdje je Isus bio raspet bijaše vrt i u vrtu nov grob u koji još nitko ne bijaše položen.“

U prva četiri takta temu prvi put iznose II. violine, uz harmonijsku pratnju viola i violončela, ali je ona očito osmišljena kao pitanje i odgovor jer ju već u drugom taktu preuzimaju viole, pa se zatim u trećem taktu tema ponovo sekventno prebacuje s I. stupnja na

IV. (d-mol-g-mol), a II. violine sviraju temu kao pitanje, dok je u četvrtom taktu viole sviraju kao odgovor. Tema ovog glazbenog broja je Isusov naj snažniji lajtmotiv, jer se pojavljuje više puta u rock-operi, a najviše u njegovom songu „Gethsemani“ i još u glazbenom broju „The Temple“ (u taktovima br. 59-68), kao Isusov odgovor na grijeh naroda te uz tekst da je njegovo vrijeme za umiranje uskoro došlo. Usudila bih se reći da je ta tema najkarakterističnija melodija u cijelom djelu. Nadalje, u petom se taktu glazbenog broja „John 19:41“ pridružuju i prve violine te kontrabas. Nastavak teme, koja traje 12 taktova, tada u potpunosti iznose svi gudači. Zanimljivost je u 9. taktu: akord koji zvuči kao dominantni septakord, a ustvari je povećani kvintsekstakord- takozvani *German sixth*. Na VI. je stupnju, ali ima malu septimu ili povećanu sekstu (u nekim zapisima u partituri je to ton *gis*, a u nekima ton *as*). Taj akord rješava se u kadencirajući kvartsekstakord V. stupnja. Originalna funkcija tog akorda je dominantna za dominantu. (Pogledati sliku 3, a u priložima je cijeli broj.)

Slika 3. Prikaz ulomka iz glazbenog broja „John 19:41“

Jesus Christ Superstar

24. John 19:41

Osnovna melodija je u I. violinama, u 12. taktu harmonijska progresija je na V. stupnju jer vodi u napetost i slušatelj očekuje čuti temu još jednom. U 13. taktu događa se repriza teme, ali se opseg i instrumentacija sve više šire. Violeline sviraju temu za oktavu više, a u 16. taktu javljaju se i puhači (rogovi, tromboni i tuba). U 23. taktu tema se „zaključuje“ na tonici velikim postepenim stišavanjem, usporavanjem i, na koncu, u *pianu*.

U 24. taktu (B dio) nastupa zanimljivi kontrast u odnosu na prethodne taktove, a to je melodija zvorske vokalize iz prvog broja „Uvertire“ koju u tom broju pjeva zbor, ali sada ju svira flauta solo.

Slika 4. Prikaz ulomka iz glazbenog broja „Uvertira“

Jesus Christ Superstar

Overture

Uz pratnju kao kontrapunkt samo su orgulje koje sviraju karakterističnu disonantnu melodiju (dvotakt) s alteriranim tonovima, ali jako se dobro uklapaju s vokalizom, *semple* zvuk orgulja na sintesajzeru. U nekim verzijama ju također pjeva zbor, ali u originalnoj partituri to ne piše. U 27. taktu kao držani akordički tonovi (harmonija VI. stupnja) javljaju se u pratnji gudači i puhači, dok orgulje ponavljaju taj karakteristični dvotakt. Taj B dio ima 7 taktova i završava „umirujući“ u *pianissimu*. U D dijelu skladatelj je iskoristio varavu kadencu, takozvanu *deceptive cadence*, baš kao simbol nečega što je dobilo lažan (varavi) kraj bez

uskrsnuća. Završni akord nije u d-molu kako bismo očekivali, nego je zadnji akord akord VI. stupnja, ali nije čisti durski kvintakord nego je poliakord sačinjen od dva durska kvintakorda (tonova bdf i ghd) u kromatskoj terčnoj srodnosti. Dakle, kraj same rock-opere je nedovršen i vrlo neočekivan. Takav disonantni ton ostavlja slušni dojam savršene zvučne nesigurnosti ili nestabilnosti kraja ovog djela. Ovaj broj je, kao i mnogi drugi, dokaz da partitura, točnije orkestracija i glazbena forma podržavaju scensko događanje i kretanje na sceni. Povezano dramaturški, skladatelj je postepeno uvodio instrumente kako se ovaj glazbeni broj bliži kraju. Na isti je način redatelj uvodio ljude iz naroda koji ulaze na scenu da se poklone Isusu. . Ljudi se tako ugledavši križ sekvencijalno slome, klanjaju i padaju ničice pred raspetim Isusom. Završetak tek disonantnim akordom budi u slušatelju znatiželju, sumnju, napetost i osjećaj kao da nije kraj priče, što je donekle i istina, jer ova priča nema uskrsnuće. Tonalitetni plan ovog glazbenog broja je d-mol. (Slika 5)

Tablica 3. Tonalitetni plan glazbenog broja „John 19:41“

A	A'	B
d-mol	d-mol	d-mol

Slika 5. Prikaz ulomka iz glazbenog broja „John 19:41“

The image shows a musical score for a piano piece, likely from the rock opera 'Jesus Christ Superstar'. It consists of three systems of music. The first system is a piano introduction marked with a first ending bracket and a fermata over the first measure. The second system begins with a key signature change to D major, indicated by a 'D' in a box. It features a melody in the right hand and a bass line in the left hand, with dynamic markings of *p*, *mf*, and *pp*. The third system continues the piece, ending with a double bar line and dynamic markings of *pp* and *ppp*.

4. PRIMJENA U NASTAVI GLAZBE

Rock-opera *Jesus Christ Superstar*, autora Andrewa Lloyd Webbera i Tima Ricea neizostavni je dio *Odluke o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj*. Navedeni kurikulum sadrži i preporučeni (neobavezni) popis glazbenih djela za slušanje na kojem se nalaze samo pojedini glazbeni brojevi iz rock-opere *Jesus Christ Superstar*. Iako nastavnici imaju autonomiju pri odabiru glazbenih djela za slušanje, valja napomenuti da su glazbeni brojevi ove rock-opere višekratno primjenjivi u nastavi glazbe. Osim što sadrže učenicima lako pamtljive i zanimljive teme, didaktički su vrlo zahvalni za primjenu u nastavi, što ću dokazati u sljedećem odlomku. U nastavku slijede dvije pripreme nastavnih satova, a onda i dodatni koncepti koji se mogu primjeniti u nastavi glazbe. Ovo su samo neki od primjera, a ideja je pregršt. Slobodna je volja nastavnika koji može prepoznati razne glazbene brojeve za određene nastavne jedinice te ih dodatno prilagoditi, ako je potrebno

4.1 Obrada rock-opere kao nastavne jedinice predmeta Glazbena kultura u osnovnoj općeobrazovnoj školi

Na početku sata pozdravljam učenike te ih pitam kako su danas i jesu li spremni čuti nešto novo. Za početak ih usmeno ispitujem o onome što smo radili na prethodnim satima, točnije koje glazbeno-scenske vrste smo spominjali i koje su njihove osnovne značajke i karakteristike. Učenici će odgovoriti da se radi o opereti i mjuziklu. Nakon toga, pitat ću učenike koje su razlike između te dvije vrste, u smislu izvođača, mjesta izvođenja, vrste i načina pjevanja, karaktera te ugođaja, a njihove ću odgovore upotpuniti stručnijim terminima i pomoći im ako ne budu nešto znali. Bez ikakvog pisanja na ploču ili bez da učenici pišu u kajdanku uvodno ponavljanje je zamišljeno kroz razgovor. Kada postignemo radnu atmosferu prelazimo na sljedeću aktivnost, a to je slušanje s bilježenjem onoga što učenici čuju u radni listić.

Učenicima dijelim radne listiće koji sadrže tablicu s pitanjima za aktivnije slušanje (u priložima) te im reproduciram videozapis. Prvi primjer koji će učenici slušati bit će iz mjuzikla *Evita*, autora Webber/Rice: „Don't Cry For Me, Argentina“. Odabirem taj primjer zato što je poznati skladateljski dvojac Webber/Rice upravo onaj o kojem ću danas govoriti učenicima kada dođe glavna tema nastavnog sata, rock-opera *Jesus Christ Superstar*. Tijekom slušanja učenici trebaju svoja zapažanja zapisati na radni listić koji sadrži tablicu. Za sve primjere moraju odrediti sljedeće: izvođače, ugođaj, tempo, posebne karakteristike i, za kraj, glazbenu vrstu. Nakon slušanja prvog primjera dajem im još minutu vremena da sve zapišu.

Nakon pisanja učenike ću samo pitati kako im se primjer svidio, znaju li o kojoj je glazbenoj vrsti riječ te kako to prepoznaju. Ovdje će mi učenici odgovoriti da se radi o mjuziklu te ćemo još jednom vrlo jasno ponoviti tu glazbeno-scensku vrstu. Nakon toga prelazimo na sljedeći primjer koji će biti iz rock-opere *Jesus Christ Superstar* već spomenutih autora Webber/Rice, a primjer je Judin *song* s početka „*Heaven On Their Mind*“. Izabirem ovaj *song* odmah na uvodu i u predstavljanju ove rock-opere jer će učenici jasno čuti o čemu je riječ, točnije, o kakvoj vrsti glazbe se radi. Nakon slušanja učenike ću pitati što su čuli i zapisali. Pretpostavljam da će odgovori biti na tragu rock-glazbe, tako da će učenici sami dolaziti do odgovora i naslova današnjeg nastavnog sata. Pitat ću ih što to razlikuje ova dva odslušana primjera te kako bi ovakvu vrstu imenovali s obzirom na karakteristike rock-glazbe koju su čuli. Ovim slušnim primjerom dolazimo do novog pojma i današnje teme: rock-opere. Zahvaljujući električnim gitarama, rock-ritmu i izričaju ovog primjera, učenici će lakše shvatiti ovu vrstu i zaključit će zašto se baš ova vrsta zove rock-opera (naravno, uz moju

pomoć). Nakon toga razgovarat ćemo o ova odslušana dva primjera tako da ćemo ih usporediti te nabrojati razlike u zvuku, izvođačima, načinu pjevanja, ali i mnogim sličnostima mjuzikla i rock-opere.

Spomenutu aktivnost pojačat ću tako što ću na ploču nacrtati Vennov dijagram s naslovima mjuzikl i rock-opera, a sličnosti i razlike će mi odgovarati usmeno sami učenici. Ovdje još neće biti riječ o povijesnim činjenicama ili predetaljnom opisivanju ove glazbene vrste, nego će učenici iznositi karakteristike te glazbene vrste samo na temelju onog što su čuli u ovom primjeru. Natuknice će biti raznolike te sa svakim razredom različite (u prilogima je samo primjer kako bi Vennov dijagram na ploči okvirno mogao izgledati) jer će učenici davati svoje maštovite ideje uz moju pomoć. Tako dolazimo do definicije i teme rock-opere, ili konkretnije, rock-opere *Jesus Christ Superstar* te ću taj naslov napisati na ploču. Potom detaljnije govorimo o rock-operi. Definiramo ovu vrstu: rock-opera je glazbeno-scenska vrsta, podvrsta mjuzikla, u kojoj pjevači-glumci, iznose radnju kroz pjevanje, glumu i ples. Popraćena je rock-glazbom, u njoj često sudjeluju rock-zvijezde koje svojim karakterističnim načinom pjevanja obogaćuju djelo. Karakteristični instrumenti su električne i bas gitare, bubnjevi, sintesajzeri i orgulje; drugim riječima, oni instrumenti koje nalazimo u rock-glazbi 20. stoljeća.. Učenicima ću ispričati najvažnije informacije o rock-operi i kasnije o djelu *Jesus Christ Superstar*.

Prva rock-opera nastala je 1970-ih godina, prvo samo kao konceptualni album i zove se *Tommy*, autora rock benda *The Who*. *Jesus Christ Superstar* nastala je ubrzo nakon prve rock-opere, godine 1971. Autori su joj skladatelj Andrew Lloyd Webber i tekstopisac Tim Rice. Još neke slavne rock-opere su već spomenuti *Tommy*, uspješnice *Fantom of the Opera*, *Evita*, *Godspell*, a jedna od svjetskih najpriznatijih rock-opera je upravo *Jesus Christ Superstar*. Prva hrvatska rock-opera je *Gubec-beg* Ivana Krajačića, Karla Metikoša i Miljenka Prohaske i smatra se čak petom rock-operom u svijetu. Lik Gubec-bega i Isusa imaju slične karakteristike junaka i spasitelja svog naroda. Radnja *Jesus Christ Superstar* mnogima je poznata, a događa se u Velikom Tjednu, dakle u posljednjim danima Isusa Krista iz Nazareta (ovdje ću interdisciplinarno povezati nekoliko predmeta govoreći o povijesti i životu Isusa; Povijest, Vjeronauk). Tada ću pitati učenike znaju li nešto o tome i usmeno s njima razgovarati o samoj radnji i likovima koji bi se mogli pojaviti u rock-operi. Ako nešto ne budu znali, pomoći ću im. Nakon toga ću im otkriti koji se likovi zaista pojavljuju, a to su: Juda, Isus, Marija Magdalena, Pilat, Šimun, Petar, Anas, Kralj Herod, ostali apostoli, narod... Zajedno ćemo zaključiti da kao dosta važan lik u cijeloj priči nedostaje Isusova majka Marija.

Pitat ću učenike što misle zašto je ova tema naišla na mnoge kontroverze i zašto nitko nije u početku htio postaviti na scenu ovo djelo u kazalištu.

Tada im puštam treći primjer, a to je „Herod’s Song“, govorim učenicima, kao zanimljivost, da je ova pjesma prvo pisana za poznato natjecanje Eurosong, a onda kasnije dodana u djelo *Jesus Christ Superstar*. Učenici slušaju i bilježe karakteristike u radni list koji su dobili. Nakon odslušanog primjera usmeno ćemo spomenuti o čemu je riječ u ovom *songu* i zajedno zaključiti da se kralj Herod sarkastično izruguje Isusu nagovarajući ga da i pred njim, kraljem, učini nekoliko čuda i „trikova“. Učenici svoja zapažanja bilježe u radni listić koji će kasnije predati, kako bih mogla vidjeti što je svaki učenik čuo.

Četvrti primjer bit će Isusov *song* „Getsemane, I Only Want to Say“, Isusaova molitva i tijekom misli u noći kada su svi apostoli zaspali, a on zna kakva ga sudbina čeka te je u strahu, tjeskobi i neizvjesnosti. Moli svog Oca da „otkloni ovu čašu“ od njega. U ovom *songu* učenici mogu vrlo dobro čuti rock-pjevanje kroz razne registre i izražavanje emocija na razne načine koristeći vrisak ili visoke tonove koji inače nisu prirodni za muški glas.

Kada smo o tome porazgovarali, učenicima reproduciram zadnji primjer za koji ne moraju ništa pisati. Taj će primjer biti ujedno i pjesma koju ćemo obraditi nakon slušanja primjera, ali to još učenicima neću otkriti. Možda će neka melodija biti poznata jer su je čuli u crkvi na misnom slavlju. Radi se o *songu* „The Last Supper“ koju pjevaju apostoli na Posljednjoj večeri.

Podijelit ću učenicima note pjesme „Primi ove darove, naš Oče“, točnije „The Last Supper“ s tekstom na hrvatskom (prepjev) i engleskom jeziku (originalni tekst iz rock-opere). Mnogi učenici tu pjesmu već znaju, ali bez obzira na to obrađujemo ju kao da ju čuju i vide prvi put, pa će prva aktivnost biti čitanje teksta na hrvatskom i engleskom, potom čitanje teksta u odgovarajućem ritmu pjesme. Nakon toga učenicima otpjevam četiri takta, a oni tu frazu ponavljaju, tako dođemo do kraja pjesme, a nakon toga pokušamo svi zajedno otpjevati cijelu pjesmu. Budući da pjesma ima dvije strofe na hrvatskom i dvije na engleskom ponovit ćemo ju dovoljno puta, kako bi je učenici dobro savladali i zapamtili. (Note pjesme nalaze se u prilogima pod nazivom Slika 25.)

Učenicima zatim dijelim drugi dio radnog listića u svrhu ponavljanja obrađene nastavne cjeline. Učenici će imati dovoljno vremena (oko pet do deset minuta) da odgovore na osam pitanja. Pitanja su uglavnom vezana za rock-operu *Jesus Christ Superstar*. Radni listić je formiran tako da učenici u tablicu upisuju kratke odgovore na pitanja. Nakon rješavanja listića s učenicima ću, ako ostane dovoljno vremena, još jednom izvesti pjesmu koju smo usvojili na

satu. Učenicima preporučujem i savjetujem da pogledaju cijeli film ili koncert uživo *Jesus Christ Superstar*; ako su im se sviđjeli neki brojevi koje su danas čuli, sigurna sam da će im se sviđjeti i cijela rock-opera. Bilo bi poželjno i edukativno kada bi se na terensku nastavu učenike moglo odvesti na ovu predstavu da dožive taj spektakl uživo jer je to trenutno moguće u Zagrebu u Gradskom Kazalištu Komedija. Pozdravit ću učenike i zaželjeti im ugodan ostatak dana i tjedna.

4.2 Obrada nastavne jedinice ponavljanje gradiva korištenjem materijala iz rock-opere *Jesus Christ Superstar* kao nastavne jedinice predmeta Solfeggia u osnovnoj glazbenoj školi za 5. razred

Na početku sata pozdravljam učenike i pitam ih kako su danas te jesu li spremni za nove izazove i jedan vrlo zanimljivi sat. Zamolit ću ih da se zagrijemo uz izvođenje jednog ritamskog primjera, na glas usmeno. Primjer neće imati zapisanu odgovarajuću mjeru. Učenike ću zamoliti da pogledaju zapisani primjer te samostalno zaključite o kojoj se mjeri radi, kada zajednički odredimo mjeru, zapisat ćemo ju na početku primjera: mjera je četveročetvrtinska. Primjer prvo izvodimo svi zajedno u sporom tempu. Učenici će možda imati nejasnoća jer primjer sadrži dosta ligatura. Ideja je da što prije shvate da se svaka dva takta u primjeru ponavljaju, a kasnije su slični uz male izmjene s ligaturom te da su savladavši jedan takt već naučili pola primjera. Prvi dio primjera bit će bez ligatura, a od 3. takta ritam će biti vrlo sličan s malom izmjenom, ali vizualno dosta različit zbog ligatura. Prokomentirat ćemo „novi“ ritam, analizirati primjer te još nekoliko puta izvesti primjer, a ako čujem da neki učenici uporno izvode s poteškoćama, zaustavit ću i pokušati im objasniti ili demonstrirati određeni ritam koji stvara poteškoću te će oni ponoviti za mnom.

Nakon što smo zajednički pročitali primjer, prvo neutralnim slogom, pa ritamskim slogom, nekoliko puta, zamolit ću ih da uzmu olovke te ćemo taj isti primjer jednom rukom kućati olovkom, a drugom rukom kućajući držati puls. Nakon te vježbe zamolit ću ih da samostalno, svatko po dva takta, redom kako sjede, izvedu primjer. Ako neki učenik izrazi želju da izvede primjer sam, dopustit ću mu. Nakon toga primjer ćemo još jednom svi zajedno izvesti naglas, ali uz moje sviranje melodije u originalnom obliku tako da učenicima postane zanimljivo i da dobiju dojam te skladbe (takav se primjer može napraviti i obrnuto, kao ritamski diktat tako da se učenicima svira potpuna melodija i ritam, a oni moraju zapisati samo ritam koji čuju). Ritamski primjer je didaktički prilagođen i preuzet iz broja „What’s the Buzz“ iz rock-opere

Jesus Christ Superstar. Učenicima još neću otkrivati o čemu se radi, ali pretpostavljam da će im se ovakav logičan primjer koji podsjeća na pjesmu i ima puls svidjeti. (Pogledati Sliku 6 za primjer diktata, a prikaz ulomka iz glazbenog broja „What’s the Buzz“ je u priložima pod nazivom Slika 22.).

Slika 6. Prikaz ritamskog diktata za vježbu temeljen na glazbenom broju „What’s the Buzz“

U nastavku sata s učenicima ću vježbati *prima vista* pjevanje primjera, a nakon toga melodijsko-ritamski diktat. Za kraj ćemo taj napisani diktat i otpjevati. Oba primjera bit će također uzeta iz rock-opere *Jesus Christ Superstar*, uz didaktičku prilagodbu gradivu i učenicima. Učenicima ću odsvirati kadencu u b-molu za intonaciju, a potom ćemo se upjevati tako da ćemo zajedno izvesti b-mol ljestvicu (prirodnu, melodijsku i harmonijsku b-mol ljestvicu) uzlazno i silazno koristeći solmizaciju, nakon toga će učenici pjevati, uz moju pratnju na klaviru, rastavljene akorde glavnih stupnjeva svih vrsta b-mol ljestvice. Originalni tonalitet vokalize je D-dur, točnije d-mol, ali budući da su nedavno obradili b-mol ljestvicu, primjere ću transponirati u b-mol i tako prilagoditi ovaj primjer nastavi. U nastavku je primjer vokalize u b-molu.

Slika 7. Prikaz *prima vista* primjera za pjevanje

Osim što primjer prilagođavam nastavnoj jedinici obrade b-mol ljestvice, također ga prilagođavam učenicima da im bude lakše pjevati. Prepuštam učenicima da sami zaključe da su u primjeru predznaci B-dura, ali da je primjer ustvari u b-molu. Kratkim digresijom ću pojasniti učenicima da su takve situacije moguće i pojavljuju se ponekad u literaturi, stoga je uvijek pametno primjer proučiti i analizirati bez obzira na početne predznake.

Kada smo analizirali primjer, učenicima odsviram kadencu u b-molu za intonaciju i dajem im minutu da pogledaju primjer. Pitat ću učenike ima li dobrovoljaca da pročitaju primjer samostalno jer tako vježbaju *prima vista* čitanje. Ako nema, prvi puta izvest ćemo primjer svi zajedno, a nakon toga ću ih prozvati nekoliko jer je primjer vrlo kratak. Primjer pjevamo prvo neutralnim slogom, a onda relativnom solmizacijom. Kada smo dovoljno puta izveli primjer, tako da su usvojili melodiju, spomenut ću im da je ovaj primjer iz *rock* opere *Jesus Christ Superstar*. Zatim ću razgovarati s učenicima o *rock* operi, kratko ih uputiti u sadržaj i dramaturgiju djela i otkriti im da su svi primjeri današnjeg sata bili i bit će uzeti iz tog konkretnog djela.

Sljedeća aktivnost je pisanje melodijsko-ritamskog diktata u b-molu. Diktat je melodija preuzeta iz *rock* opere *Jesus Christ Superstar*, točnije Isusov lajtmotiv iz *songa* „Gethsemani“ iz 15. takta. Učenicima ću prvo odsvirati cijeli diktat, a nakon toga ću im svirati dvotakte, ponavljajući svaki tri puta. Diktat se sastoji od 8 taktova. Nakon odsvirana svaka dva takta, s učenicima ću provjeriti što su napisali tako da će svaka dva takta rješenje na ploču doći napisati drugi učenik tako da kod učenika razvijam vještinu točnog zapisa. Pohvalit ću učenika ako je rješenje točno, ali ako bude grešaka ili nejasnoća, zajednički ćemo doći do točnog odgovora. Tom metodom ćemo na kraju imati točno napisan primjer koji odmah možemo otpjevati. Prvo neutralnim slogom, pa relativnom solmizacijom. (Pogledati Slika 8., a prikaz ulomka iz glazbenog broja „Gethsemane“ je u priložima pod nazivom Slika 23.).

Slika 8. Prikaz meloritamskog diktata u b-molu

Kada smo primjer otpjevali više puta uz pratnju klavira, zamolit ću učenike za koncentraciju te da odlože sav nastavni pribor jer ćemo za kraj sata poslušati dva broja iz rock-opere *Jesus Christ Superstar*.

Slušat ćemo skladbe „Getshsemani“ i „John 19:41“ kako bi učenici čuli temu koju su zapisivali kao diktat te je pokušali samostalno prepoznati. Važno je da učenici čuju kako je skladatelj tu temu stavio u dva različita konteksta ili *songa*. Nakon slušanja odabranih primjera usmeno ćemo razgovarati o poslušanom primjeru čiju smo temu pisali u diktatu. Slušajući primjere, učenici bi trebali moći raspoznavati sve do sada usvojene pojmove u tempu i dinamici, prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno izvođački sastav ovih brojeva. Zamolit ću učenike da te karakteristike zabilježe u kajdanke pod oznaku dinamika i izvođači ispod naslova odslušane skladbe.

Na kraju broja „John 19:41“ učenicima ću skrenuti pozornost na to da na kraju skladbe nalazi vokaliza koju smo u sredini sata pjevali *prima vista*. Učenicima zadajem neobaveznu zadaću da nastave melodijsko ritamski diktat. Zadajem im taj zadatak jer ovaj primjer završava vrlo disonantno i zvučno, kao da priča treba nastavak. Zadajem im da u sljedećih 8 taktova osmisle kraj skladbe. Ovakav primjer zadatka potiče kod učenike kreativnost, zadovoljstvo i probuđuje maštu. Pozdravljam učenike za kraj sata.

4.3 Dodatni koncepti za primjenu rock-opere *Jesus Christ Superstar* u nastavi glazbe

Općeobrazovna škola (formalno učenje):

S učenicima se, u osmom razredu osnovne škole na nastavi Glazbene kulture ili u drugom (četvrtom) razredu srednje glazbene škole na nastavi Glazbene umjetnosti može razgovarati o ovom djelu u cjelini, kroz razna pitanja ili odabrati jedan ili više brojeva iz rock-opere koji se mogu slušati pa analizirati. Kroz pitanja se s učenicima može potaknuti rasprava. Raspravljati se može o glazbenim parametrima, vrsti glazbenog djela, pjevačkim glasovima, melodiji, ritmu, ugođaju, tempu, dinamici ili nekim posebnim karakteristikama *rock-and-roll* glazbe, također se mogu spomenuti i drugi stilovi koji se u ovoj rock-operi pojavljuju, na primjer, *blues*, *soul*, *gospel*, *reggaeton*, kabaret i sl. Može se razgovarati i o kontroverznim temama ove rock-opere, povezujući nastavu Vjeronauka. Sat se može organizirati i kao zajedničko gledanje ekranizacije rock-opere ili, još poželjnije, kao odlazak na terensku nastavu na izvedbu rock-opere *Jesus Christ Superstar* uživo.

Navodim primjere za pitanja koje možemo postaviti učenicima:

Što mislite kojem razdoblju pripada rock-opera Jesus Christ Superstar? Kakve reakcije je mogla izazvati kada je objavljena? Koje su razlike između mjuzikla i rock-opere? Zašto rock-opera u sebi ima naziv opera, a nema karakteristike klasične opere ili bel canto pjevanja? Po čemu se razlikuju rock-opera od klasične opere? Koje vrste muških i ženskih glasova poznajete? Kakav je stil pjevanja pjevača u rock-operi? Koje su sve umjetnosti sabrane u ovom djelu? Koje instrumente možete prepoznati slušajući ovo djelo? Koje instrumente možemo razlikovati u simfonijskom orkestru, a koje u rock-sastavu? Kakav ugođaj u vama budi ovo djelo?

Učenike se može potaknuti da istraže informacije o skladatelju ili samom djelu tako da im dopustimo nekoliko minuta korištenja mobitela i interneta na satu, a nakon toga da zanimljivosti koje su otkrili prezentiraju jedni drugima.

Glazbena škola (formalno učenje):

U osnovnoj glazbenoj školi se na satu Solfeggia ili u srednjoj školi na satu Solfeggia, Harmonije, Glazbenih oblika, Povijesti glazbe ili Partitura mogu se odabrati razni brojevi iz ove *rock* opere te preuzeti ulomci koji bi služili u nastavi da se objasni konkretan pojam, glazbeno razdoblje ili skladateljska tehnika uz pedagošku i didaktičku prilagodbu primjera. Svaki se ulomak također može analizirati samostalno, u paru, manjoj grupi ili zajednički, a potom se može razgovarati o njemu. Nakon analize i razgovora valja poslušati primjer.

1. Primjena glazbenog broja „The Last Supper“

Pjesma se može upotrijebiti kao primjer na nastavi Harmonije za treći razred srednje glazbene škole u obradi nastavne jedinice sekundarnih dominanti, jer ima interesantnu harmonijsku progresiju u A dijelu u 14. taktu. Radi se o $6/5$ na II. stupnju s povećanom sekstom (dis kao vođica za e) odnosno *jazz* šifriranjem H7/F# i rješava se u VI. stupanj (Em). U sljedećem taktu je dominantna za IV. stupanj, a to je I. $6/4$ na V. stupnju (G7/D) i rješava se u IV. stupanj (C). Kada se ovaj primjer prilagodi za zborsko četveroglasje i prikaže učenicima postaje jednostavan i vrlo jasan za obradu ove nastavne jedinice. (Cijeli broj nalazi se u priložima pod nazivom Slika 18.)

Slika 9. Prikaz didaktički prilagođenog primjera u zborsko četveroglasje za nastavu Harmonije iz glazbenog broja „The Last Supper“

2. Primjena glazbenog broja „The Last Supper“

Pjesma „Primi ove darove, naš Oče“ kao prepjev glazbenog broja „The Last Supper“ na nastavi predmeta Solfeggia u petom ili šestom razredu osnovne glazbene škole. Pjesma se može svirati kao diktat (dvotakt) kada je pisana u dvočetvrtinskoj mjeri i/ ili kao primjer za pjevanje *prima vista* solmizacijom ili abecedom. (Cijeli broj nalazi se u priložima pod nazivom Slika 18.)

3. Primjena glazbenog broja „Superstar“

Ovaj se primjer može uzeti kao diktat ili primjer za pjevanje *prima vista* za peti ili šesti razred osnovne glazbene škole. Melodija iz naslovnog songa *Superstar* može poslužiti kao vježba za pjevanje ili/i zapisivanje rastavljenih kvintakorda i dominantnog septakorda (D7) kao pomoć učenicima u savladavanju D7 vizualno i zvučno na lakši i brži način.

Slika 10. Prikaz ulomka iz glazbenog broja „Superstar“

The image shows a musical score for the song "Jesus Christ Superstar". It consists of two systems of music. The first system is for the vocal line, with lyrics: "Jes - us Christ Jes - sus Christ Who are you? What have you sa - cri - ficed". Below the vocal line is a guitar accompaniment with chord diagrams for E, A, D, A, and E. The second system is for the "Soul Girls" part, with lyrics: "Jes - us Christ Su - per - star Do you think you're what they say you are?". Below this is another guitar accompaniment with chord diagrams for E, A, D, A, and E. The score is written in a standard musical notation with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat).

4. Primjena glazbenog broja „Hosanna“

- primjer diktata u nastavi predmeta Solfeggio za prvi razred srednje glazbene škole
- primjer za pjevanje *prima vista* na nastavi predmeta Solfeggio
- primjer zadatka harmonijske analize na nastavi predmeta Harmonija za treći ili četvrti razred srednje glazbene škole

Analiza glazbenog broja za vježbu može započeti u 18. taktu u partiturama, a koji ćemo nazivati 1. takt našeg nastavi prilagođenog primjera. (Vidi u priložima prikaz pod nazivom Slika 24.). Ulomak je u C-duru, ali vidljivo je da mjestimično ima mnogo predznaka koji se ne poklapaju s činjenicom da je primjer u C-duru, to se objašnjava kao C-dur s mnogim

uklonima. Prijelaz s 2. na 3. takt spoj je durskog kvintakorda C (c,e,g) i durskog kvintakorda Es (es,g,b) koji je kromatska medijantna veza. Durski kvintakord Es je varijantni III. stupanj u C-duru. Nadalje, u 4. taktu durski kvintakord As (as,c,es) je varijantni VI. stupanj u C-duru. Sljedeći spoj durskog kvintakorda As (as,c,es) i molskog kvintakorda as (as,ces,es) definira se kao kromatska promjena akorda, budući da se nalazi početku 5. takta, odnosno na početku drugog dijela ovog primjera (prvi dio završava u 4. taktu s polovičnom kadencom, iako bez jasne funkcije). Moglo bi se teoretizirati o as-molu kao tonalitetu do kojeg smo došli mutacijom (As-as), ali budući da tonalitet nije potvrđen prijelaz s 4. na 5. takt naziva se kromatska promjena akorda (i dalje je tonalitet C-dur, a 5. takt je uklon u as-mol). U 6. taktu, zaključno po harmonijskoj šifri, spoj dva molska kvintakorda as (as,ces,es) i a (a,c,e) je takozvano kromatsko klizanje, ali enharmonijskom zamjenom molskog kvintakorda iz as-mola (as,ces,es) u gis-mol (gis,h,dis) vidljiv je samo nesrodni spoj dva molska kvintakorda. U 7. taktu je molska subdominanta u C-duru, molski kvintakord f (f,as,c), a nakon njega je napuljski, ali $6/4$ spojen s V. $6/3$, s kromatskim prohodom tona b u h u basu, koji se napokon u 8. taktu rješava u I. stupanj u C-duru. Ovdje je vidljiv kasno romantički pristup harmonijskog rješenja i možda najzanimljivije harmonijsko mjesto u cijeloj *rock* operi *Jesus Christ Superstar*. (Pogledati Slika 11 za prikaz didaktički prilagođenog primjera, a ulomak iz glazbenog broja „Hosanna“ nalazi se u prilogima pod nazivom Slika 24.).

Slika 11. Prikaz didaktički prilagođenog primjera u zbersko četveroglasje za nastavu Harmonija iz glazbenog broja „Hosanna“

The image displays a musical score for a four-part setting of 'Hosanna'. It consists of two systems of staves. The first system shows the first four measures, and the second system shows measures 5 through 8. The score is written in 4/4 time and features a mix of treble and bass clefs across the four parts. The music includes various chordal textures and melodic lines, with some measures containing complex harmonic structures. The notation includes notes, rests, and bar lines, with a key signature change indicated by a double bar line and a key signature change symbol.

5. Primjena glazbenog broja „John 19:41“

Ovaj primjer može se koristiti kao dvoglasni diktat za drugi razred srednje glazbene škole, na nastavi predmeta Solfeggio, ulomak iz orkestralnog broja „John 19:41“. Ovisno o grupi učenika i njihovim sposobnostima, diktat se može prilagoditi da se izbjegne križanje glasova u 6. i 9. taktu.

Slika 12. Prikaz ulomka iz glazbenog broja „John 19:41“

The image displays a musical score for a piano accompaniment of the piece 'John 19:41'. It consists of two systems of staves. The first system shows the right and left hands with various dynamics such as *p*, *mf*, and *pp*. The second system continues the piece, ending with a double bar line and dynamics *pp* and *ppp*. The score includes treble and bass clefs, a key signature of one flat, and a 4/4 time signature.

6. Primjena glazbenog broja „Heaven On Their Minds“

Primjer nepravilne mjere 7/8 na nastavi Solfeggia za peti razred osnovne glazbene škole kao upoznavanje s nepravilnim mjerama. Primjer se može reproducirati učenicima ili odsvirati u cijelosti, a zatim napisati didaktički diktat u 7/8 mjeri (ritamski ili meloritamski diktat). U šestom razredu može se koristiti kao diktat za ponavljanje nepravilnih mjera, ali i kroz cijelu srednju glazbenu školu mogu se uzimati primjeri iz *rock* opere kao ritamski diktati ili kao primjeri za čitanje ritma jer su ritmički raznovrsni i neočekivani te se razlikuju od klasičnih primjera koje učenici obično čitaju u svom glazbenom obrazovanju.

Slika 13. Prikaz ulomka iz glazbenog broja „Heaven On Their Minds“

Jesus Christ Superstar

78 **G**

78 **Bb** **F** **Gm** **Dm** **Gm** **Dm** **A** **Dm**

82 **Bb** **F** **Gm** **Dm** **Gm** **Dm** **A** **Dm**

Neformalno učenje

U okviru neformalnog učenja mogu se organizirati razne radionice na temu *rock* opere *Jesus Christ Superstar* gdje bi se na zabavan, ali edukativan način učenicima viših razreda, studentima i mladima približilo ovo djelo i potaknulo ih se da ga pogledaju uživo. Mogu se pokrenuti i kontroverzne rasprave o djelu kroz razna pitanja. Isto tako, može se organizirati zajedničko gledanje neke produkcije ili filmske adaptacije ove rock-opere ili, gledajući oboje, uspoređivati dvije scenske produkcije, odnosno filmi predstavu.

Također, ako se uoči želja i potencijal, moguće je postavljanje ove rock-opere ili nekih glazbenih brojeva u okviru pjevačkih škola ili amaterskog kazališta. Sudjelovala bi starija djeca i mladi, kojima bi se mogle podijeliti razne uloge. Osim samih glumačkih uloga, svatko bi mogao biti zadužen za neki segment postavljanja predstave, kao što su uloga redatelja, kostimografa, scenografa ili koreografa. Tako bi se kod sudionika poticalo otkrivanje talenta, odgovornosti, vođenja grupe ili djelovanja unutar iste.

Informalno učenje

Ovo djelo se, posebno u vrijeme prije Uskrsa, može iskoristiti edukativno, tako da o njemu pišemo, objavljujemo fotografije ili dijelove iz rock-opere na društvene platforme kao na primjer *Facebook*, *Instagram*, *Tik Tok*, *YouTube* i sl. Tako na „nesvjestan“ način informiramo gledatelje i slušatelje o samom djelu ili skladatelju.

Ako se netko osjeća vješto svirajući i pjevajući može na društvene mreže izbacivati svoje glazbene izvedbe tzv *covere* iz ove rock-opere, primjerice vlastita obrada *songa* Isusa ili Magdalene, pa osoba i tako informira svoje pratitelje na društvenim mrežama o ovoj rock-operi.

5. INTERVJU S ĐANIJEM STIPANIČEVIM: PITANJA

Intervju sa senzacionalnim tenorom Đanijem Stipaničevim koji je uprizorio lika Isusa u rock-operi *Jesus Christ Superstar*, kako u produkciji 2000. godine, tako i u novijoj produkciji 2019.

1. Kako je izgledala audicija za *rock* operu *Jesus Christ Superstar*?
2. Po čemu smatrate da je redatelj odabrao baš Vas za ulogu? Što Vas i Vaš lik posebno povezuje? Primjećujete li neke konkretne sličnosti ili razlike?
3. Na koji način ste učili ulogu nakon što Vam je dodijeljena? Molim Vas opišite proces.
4. Zašto smatrate da je u povijesti ova *rock* opera naišla na velike kontroverze i neprihvatanja?
5. Što Vam je u procesu postavljanja predstave bilo najteže?
6. Smatrate li ovu predstavu sredstvom evangelizacije u smislu da se čovjek može lakše poistovjetiti i približiti s poviješću Isusa Krista te se zapitati kako je to sve zaista bilo ili možda baš suprotno budući da je temeljena na Judinom evanđelju?
7. Imate li drugačiju odgovornost prema ovim konkretnim ulogama? Igrati Boga-spasitelja svijeta ili ženu kojoj je On posebno pomogao i koja mu je bila vrlo bliska učenica? Kako Vi gledate na to?
8. Možete li usporediti izvođenje ovog i nekog drugog glavnog lika? Kakva je bila psihofizička priprema?
9. Jesu li postojale poteškoće ili je li bila potrebna tehnička prilagodba uzimajući u obzir različite vokalne registre, u smislu je li bilo potrebno učiti neku novu pjevačku tehniku s obzirom na to kako je ovo izuzetno djelo pisano?
10. Zašto biste Vi budućim gledateljima preporučili da pogledaju ovu predstavu?
11. Je li se Vaš život promijenio nakon ove uloge?

6. ZAKLJUČAK

Rock-opera *Jesus Christ Superstar* izrazito je važno djelo u povijesti mjuzikla, ali i glazbe. Privukla me i svojom tematikom, ali najviše briljantnim glazbenim jezikom i skladateljskim stilom A. L. Webbera koji je izrazito inovativan. Kao uvod u rock-operu, neophodno je ukratko spomenuti mjuzikl, njegov povijesni razvoj i aspekt pa da čitatelju i, kasnije u praksi i radu, učenicima, bude jasno na koji način se rock-opera razvila.

Nadalje sam govorila o remek-djelu rock-operi *Jesus Christ Superstar*, radnji, likovima, skladateljima. Nakon toga uslijedila je analiza odabranih *songova* koje je bilo vrlo teško izdvojiti iz savršeno uklopljene cjeline. Mučilo me pitanje kako čitatelju i učenicima jednog dana što bolje prezentirati ovo djelo u nedovoljno vremena koje nam se tjedno nudi u općeobrazovnoj ili, sat više, u glazbenoj školi. Trebalo je odabrati tri različita *songa*, tako da se dobije uvid u sve skladateljske tehnike i karaktere kojima je skladatelj uspio postići realni efekt raznih stanja likova u toj nevjerojatnoj priči o Isusu Kristu. Naravno, najbolje bi bilo poslušati i pogledati scenski djelo u cjelini uživo, a možda i više puta jer sam i sama gledajući svaki put otkrila nešto novo i intrigantno i svaki puta me ovo djelo uspjelo sve više zapanjiti i inspirirati.

Nakon toga je primjena u nastavi, prvo u općeobrazovnoj školi na nastavi Glazbene kulture za osmi razred, a potom za peti razred osnovne glazbene škole na nastavi Solfeggia. Svakako preporučujem svim nastavnicima, koji su u mogućnosti, poticati odlazak u kazalište, a posebice na *rock operu Jesus Christ Superstar*. U diplomskom radu je izvrstan i pohvalan primjer nastavnice glazbene kulture Danice Barišić iz Bjelovara koja svoje učenike redovito vodi na izvedbe uživo u kazalište. Kroz razgovor s njom dobila sam ideje i smjernice za vođenje buduće nastave.

Na kraju sam se pozabavila pitanjima za kolegu pjevača Đ. Stipaničeva te ga zamolila za intervju, imala sam čast da srdačno pristane, kako bismo dobili uvid i u njegovu stranu priče, odnosno perspektivu nekoga tko je i sâm dio ove rock-opere. Kako u intervjuu priznaje, teško da će publika doglednoj budućnosti moći vidjeti na djelu bolju podjelu pjevača i glumaca u ovoj predstavi, a nakon odgledane iste bit će bogatiji za života.

Duboko se nadam da će moj rad i istraživanje biti korisni i primjenjivi, baš zato što je tema prezanimljiva i neiscrpna, popraćena sjajnim aranžmanom, motivima i pamtljivim melodijama. Takva glazba probija mnoge granice, ulazi u srca slušatelja te pobuđuje mnoge emocije. Zato sam se i odlučila produbiti znanje o ovom djelu i pokušati ga što bolje upoznati kako bih ga mogla prenositi drugima kako kroz nastavu, a i šire.

7. LITERATURA

1. Bates, A. (2024). *What is rock opera*. <https://www.wise-geek.com/what-is-a-rock-opera.htm> (pristupljeno 11.6.2024)
2. Bozeman, K. W. (2014). *Practical vocal acoustics: Pedagogic application for teachers and singers*. New York: Pendragon Press.
3. Bunnett, R. S, Kennedy, M. P., Muir, J. (1997). *Guide to Musicals*, Glasgow: Harper Collins Publishers.
4. Colić, V. (2017). *Mjuzikl u nastajanju*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija.
5. Deer, J., Dal Vera, R. (2008). *Acting in Musical Theatre: A Comprehensive Course*, New York, Routledge.
6. Everett, W. A., Lairds, P. R. (2017). *The Cambridge Companion to the Musical*, Cambridge University Press.
7. Kenrick, J. (2017). *Musical Theatre – A History*, New York, Bloomsbury Publishing.
8. Lamb, A. (2000). *150 Years of Popular Musical Theatre*. New Heaven: Yale University Press
9. *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Dostupno na https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2319.html (pristupljeno 15.07.2024)
10. *Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj*. (2019). Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_151.html (pristupljeno 12.07.2024)
11. Paulus, I. (2000). *Uz prvo hrvatsko postavljanje rock-opere Jesus Christ Superstar*. Zagreb: Vijenac 160.
12. Šćedrov, Lj., Marić, S. (2014). *Glazbena osmica: udžbenik glazbene kulture s tri CD-a za 8. razred osnovne škole*. Zagreb: Profil International.
13. Vallance, T. (1970). *The American Musical*, New York-London: A. Zwemmer: A. S. Barnes and company.
14. Viertel, J. (2016). *The Secret Life of the American Musical: How Broadway Shows Are Built*, New York, Sarah Crichton Books.
15. Vuković, M. (2018). *Hrvatska rock-opera Gubec-beg u nastavi glazbe*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija.

7.1 Popis mrežnih izvora:

1. <https://enciklopedija.hr/clanak/vodvilj> (Pristupljeno 11.6.2024.)
2. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/mjuzikl> (Pristupljeno 11.6.2024.)
3. <https://www.komedija.hr/www/repertoar/jesus-christ-superstar/> (Pristupljeno 25.06.2024)
4. <https://hnk-zajc.hr/predstava/jesus-christ-superstar/> (Pristupljeno 21.7.2024)
5. <https://www.jesuschristsuperstar.com/> (Pristupljeno 27.8.2024)
6. <https://www.matica.hr/vijenac/160/uz-prvo-hrvatsko-postavljanje-rock-opere-jesus-christ-superstar-18317/> (Pristupljeno 31.8.2024)

8. PRILOZI

SINOPSIS ROCK-OPERE *JESUS CHRIST SUPERSTAR* (prema originalnoj produkciji):

Prvi čin

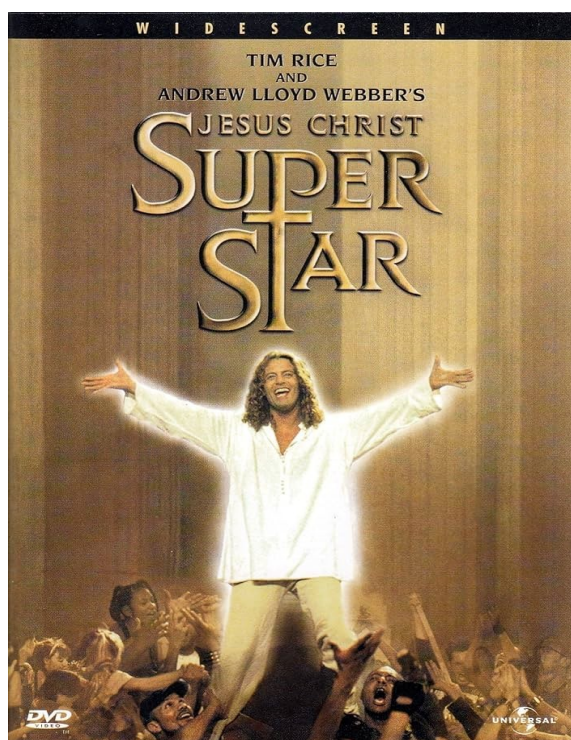
1. *Overture* –Orkestar
2. *Heaven on Their Minds* –Juda
3. *What's the Buzz/ Strange Thing, Mystifying* –Isus
4. *Everything's Alright* –Marija Magdalena, Juda, Isus, Apostoli, Žene
5. *This Jesus Must Die* –Caiaphas, Annas, Veliki Svećenici
6. *Hossana* –Isus, Caiaphas
7. *Simon Zealoes/ Poor Jerusalem* –Simon, Isus, Apostoli
8. *Pilate's Dream* –Pilat
9. *The Temple* –Isus, Ansambl
10. *Everything's Alright (Reprise)* –Marija Magdalena, Isus
11. *I Don't Know How To Love Him* –Marija Magdalena
12. *Damned for All Time/ Blood Money* – Juda, Caiaphas, Annas, Ansambl

Drugi čin

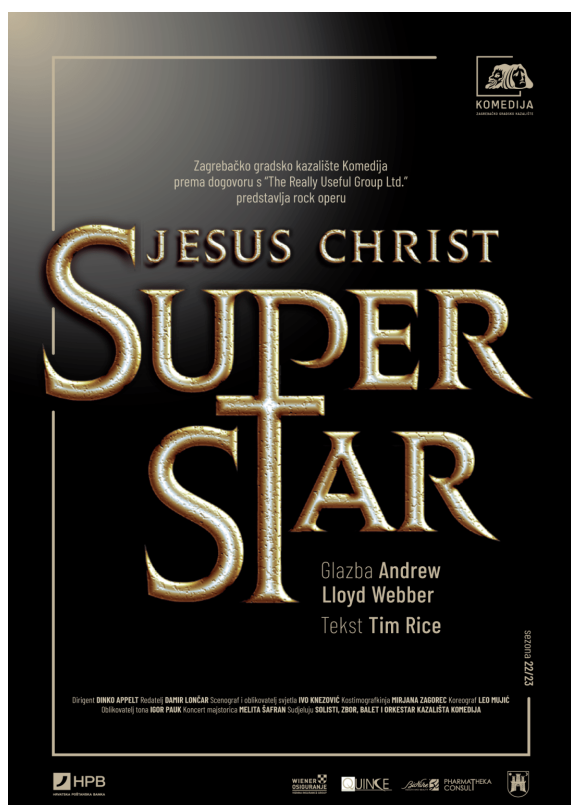
13. *The Last Supper* –Isus, Juda, Apostoli
14. *Gethsemane, (I only want to say)* –Isus
15. *The Arrest* –Juda, Isus, Petar, Apostoli, Caiaphas, Annas, Ansambl
16. *Peter's Denial* –Služavka, Petar, Vojnik, Stari čovjek, Marija Magdalena
17. *Pilate and Christ* –Pilat, Isus, Vojnik, Ansambl
18. *King Herod's Song* –Herod
19. *Could We Start Again Please?* –Marija Magdalena, Petar, Apostoli, Žene
20. *Judas' Death* Juda, Caiaphas, Annas, Ansambl
21. *Trial Before Pilate* –Pilat, Caiaphas, Isus, Ansambl
22. *Superstar* – Juda, Soul Sisters, Anđeli
23. *The Crucifixion* –Isus, Ansambl
24. *John Nineteen: Forty-One* – Orkestar

8.1 Popis slikovnih priloga

Slika 14.

Slika 15.

Slika 16. Zagrebačka produkcija rock-opere *Jesus Christ Superstar*

Slika 17. Zagrebačka produkcija rock-opere *Jesus Christ Superstar*

Slika 18. Prikaz cijelog glazbenog broja „The Last Supper“

THE LAST SUPPER

Moderato
GUITAR

p (Rhythm)

The guitar introduction consists of two staves. The treble clef staff features a rhythmic pattern of eighth notes with a '7' (slide) marking above several notes. The bass clef staff provides a simple harmonic accompaniment with quarter notes.

A APOSTLES

5

Look at all my trials and trib - u - la - tions _____
Al - ways hoped that I'd be an a - pos - tle. _____

p - mp
arp. ad lib.

G D Em G/D

*Matija
& Peter
Po Dinar*

This section contains the first verse of the song. It includes a vocal line with lyrics and a piano accompaniment. The piano part features a steady eighth-note arpeggiated pattern in the right hand and a simple bass line in the left hand. Chord symbols G, D, Em, and G/D are placed below the piano staff. A handwritten note in the upper right corner reads 'Matija & Peter Po Dinar'.

9

Sink - ing in a gen - tle pool of wine. _____
Knew that I would make it if I tried. _____

C G4/B Am D

This section contains the second verse of the song. It includes a vocal line with lyrics and a piano accompaniment. The piano part continues with the same eighth-note arpeggiated pattern in the right hand and a simple bass line in the left hand. Chord symbols C, G4/B, Am, and D are placed below the piano staff.

13

Don't dis - turb me now I can see the an - swers. Till this
Then when we re - tire we can write the gos - pels so they'll

G B7/F# Em G7/D G9/D G7 G9

17

1.

even - ing is this morn - ing, life is fine. _____
still — talk a - bout us when we've

C C6 Cmaj7 D9 G D7

2.

21

died. _____

G G

25 JESUS B

The end— is just a lit - tle hard - er when

colla voce

G Gm Eb Cb F Cb

29

brought a - bout by friends. For all you care this

Am Gm Gm D7 Gm

33

wine could be my blood. For all you care this

Cm Eb Gm D7 Gm

37

bread could be my bo-dy. The end. This is my blood you drink,

colla voce

Cm C \flat Gm E \flat

40

this is my bo-dy you eat. If you would re-mem-ber me when you eat and drink.

$\text{♩} = 160$

ELECTRIC PIANO

A Gm D Gm Cm B Gm

C (Rhythm)

43

I must be mad think-ing I'll be re-mem-bered, yes, I must be out of my

Gm F E \flat C Gm E \flat F

46

head. Look at your blank fac - es, my name will mean no - thing

Gm D Gm F Eb C

49

ten min - utes af - ter I'm dead. One of you de - nies me, one of you be - trays me.

Gm Eb F Gm Cm F7 Bb Eb

53

APOSTLES *СЛУЖБА* PEKA *Pino*

PARLANDO

Not I Who would ? Impossible

w.w. *mp* *sim.*

D Gm D⁴ D7

D

57

APOSTLES MUTTERING IN PROTEST FADE*

TUTTI

ff

Gm F Eb Cm Gm Eb F Gm D

Detailed description: This system of music begins at measure 57. It features a vocal line at the top with the lyrics 'APOSTLES MUTTERING IN PROTEST' and a 'FADE*' instruction. Below the vocal line is a piano accompaniment for 'TUTTI' with a fortissimo (*ff*) dynamic. The piano part consists of a right-hand melody with chords and a left-hand bass line with eighth-note patterns. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 5/4. Chord symbols are provided below the piano part: Gm, F, Eb, Cm, Gm, Eb, F, Gm, and D.

61

Gm F Eb Cm Gm Eb F Gm

Detailed description: This system continues the piano accompaniment from the previous system, covering measures 61 through 64. The notation and dynamics remain consistent with the 'TUTTI' section. The chord symbols below the piano part are: Gm, F, Eb, Cm, Gm, Eb, F, and Gm.

JESUS

65

Pet-er will de - ny me, in just a few hours, — three times will de - ny me

Cm F7 Bb Eb Ebmaj7 Ab Db Dbmaj7

Detailed description: This system begins at measure 65 with the vocal line for 'JESUS'. The lyrics are 'Pet-er will de - ny me, in just a few hours, — three times will de - ny me'. The piano accompaniment provides harmonic support with chords and a bass line. The key signature has two flats. Chord symbols are provided below the piano part: Cm, F7, Bb, Eb, Ebmaj7, Ab, Db, and Dbmaj7.

68

and that's not all I see. One of you here din - ing, one of my twelve chos - en,

Cm Eb Bb Cm Eb Bb Cm Eb Bb

71

will leave to be - tray me.

JUDAS

Cut out the dra - ma - tics. You know ve - ry well who.

Cm Eb Bb Cm Eb Bb Cm Eb Bb

N.B. This section is a duologue of argument and the interpretation must be very free.

74

JESUS Why don't you go do it? **JESUS** Hur-ry they are wait-ing.

JUDAS You want me to do it!

Cm Eb Bb Cm Eb Bb Cm Eb Bb

77

JUDAS I don't care why you do it.

If you knew why I do it. To think I ad-mired you.

Cm Eb Bb Cm Eb Bb Cm Eb Bb

80

You li - ar. you Ju - das.

For now I des - pise you. You want me to do it!

Shouting

Ad lib. (extempore) with discretion.

Cm Eb Bb Cm Eb Bb Cm Eb Bb

83

What if I just stayed here and ru - ined your am - bi - tion? Christ you de - serve it!

ff

Cm Eb Bb Cm Eb Bb Cm Eb Bb

JESUS

86 *parlando*

Hur - ry you fool, hur - ry and go. Save me your speech - es

mf *sim.*

C Fm Bb

89

I don't want to know, _____ Go! _____

END OF ELECTRIC PIANO

C C Fm Bb C

E Heavily & With Humour (but not too slow)

APOSTLES

94

Look at all my trials and tri - bu - la - tions sink - ing in a gen - tle pool of
 Al - ways hoped that I'd be an a - pos - tle, knew that I would make it if I

OBOE/BRASS

F C F

S PERAKIKOEC

OFF 2

1 Dims, Pika, Dm, Cime, E

2 MIPAN, Pionca, Joda, Pali, 4 = 9 Aron

3 Cusi, Donac, Pochon, Lano, Bonis

B Aron 5 4

97

wine. What's that in the bread, it's gone to my head, — 'til this
 tried. Then when we re - tire we can write the gos - pels so they'll

Gm C7 F A7 Dm F7

100

1. 2.

morn- ing is this eve- ning life is fine. died. _____
all — talk a - bout us when we've

B \flat C7 F C F

F Subito [Little Quicker with 8 beat feel] $\text{♩} = 108$

103

JUDAS

f You sad pa - thet-ic man, see where you've brought us to. — Our

f Free Style (8 Beat)

F \sharp m D

105

i - deals die a - round us. — All be - cause of you — and now the

Bm C \sharp 7

107

sad - dest cut of all, _____ Some - one has to turn you in, _____ like a

F#m D

109

com - mon cri - min - al, _____ like a wound - ed an - i - mal. _____ A

B C#7

111

jad - ed man - dar - in. _____ A jad - ed man - dar - in. _____ As a

F#m D

JESUS

113 *Shouting*

Get out! — They're

jad - ed, jad - ed, fad - ed, jad - ed, jad - ed man - dar - in. —

Bm C#7 F#m

115 *[Sob]*

wait - ing! — Get out! — they're wait - ing!

F#m D

117

Oh, oh, oh, — they're wait - ing for you — Ah!

Bm C#7

G Slower $\text{♩} = 92$

JUDAS

119

Ev' - ry - time I look at you I don't un - der - stand. —

F# A

121

Why you let the things you did get so out of hand. —

B F#

123

You'd have man - aged bet - ter if you'd had — it planned. —

F# A

125

Oh!

B F#

127

W.W. SOLO

F#m A

129

B F#

148

1 PIANO

H $\text{♩} = 64$

APOSTLES

131

Look at all my trials and tri - bu - la - tions
 Al - ways hoped that I'd be an a - pos - tle.

G D Em G

133

sink - ing in a gen - tle pool of wine (pool of wine)
 knew that I would make it if I tried.

Handwritten notes: DINO, YEVOUG, 3, 2

G D

Handwritten notes:
 C GORE: DEKA, MIKAP SIMON, DIAD (ANAGI) Am MEVEN
 DOLK: ROBERT, KOURC (FOL) LOUR, BOEIS, DAKA, ROLVAR

135

Don't dis - turb me now, I can see the an - swers, 'til this
 Then when we re - tire we can write the gos - pels so they'll

G B Em G7

137

1. 2.

eve-ning is this morn-ing life is fine. died.
all talk a-bout us when we've

C D G D G

Largo $\text{♩} = 60$

140

JESUS

Will no-one stay a-wake with me? Pet-er? John? James?

mf

143

Will none of you wait with me? Pet-er? John? James?

p

Slika 16 Prikaz prepjeva glazbenog broja „The Last Supper“, pjesma „Primi ove darove, naš Oče“

144. Primi ove darove, naš Oče

Glazba: Andrew Lloyd Webber
 Prepjev: Rita Scotti i Dražen Dragović

1. Pri-mi o - ve da - ro - ve, naš O - če. Kruh i vi - no
 2. Že-lje - li bi slije-di - ti Te vje - rno. Tko je s To-bom

6 bla-go - slo - vi Ti. Sva - ka na - ša mo - lit - va i
 po - bje - đu - je svijet. Kroz taj Kruh nam da - ješ vje - čni

11 pje - sma ne - ka bu - de dar Tvo - joj vje - čnoj lju - ba - vi.
 ži - vot i po Tvo - joj kr - vi svak' je od nas svet.

Pošto otpjevaše psalme, iziđoše na Maslinsku goru.

Mk 14,26

Slika 20. Prikaz cijelog glazbenog broja „Could we start again, please“

Jesus Christ Superstar

Could We Start Again Please

1 *Andante* [A] Mary

I've been liv-ing to see you

col Ped

5

dy-ing to see you but it should-n't be like this this was un-ex-pec-ted what do I do now

D G A7sus A Em G6

9 [B]

Could we start a-gain please I've been ve-ry hope-ful so far

Group 1

Could we start a-gain please

A₇sus A D A₇sus E D D G/A D2 D

Could We Start Again Please -p168-

Jesus Christ Superstar

now for the first time I think we're go - ing wrong hur - ry up and tell me

D G A7sus A Em

this is all a dream or could we start a - gain please

Group 2

Could we start a - gain please

G6 Asus A C# D Asus D

C Mary

Peter You've e - ven gone a bit too far to

I think you've made your point now You've e - ven gone a bit too far to

D D G D D G

Jesus Christ Superstar

22

get your mess-age home so

get your mess-age home Be-fore it gets too fright-ning we ought to call a halt

A Em G

D Mary

25

'could we start a-gain please I've been liv-ing to see you

+ Group 3 (Girls)

Could we start a-gain please

G A D G A D2 G A D2 D A

29

dy-ing to see you but it should-n't be like this this was un-ex-pec-ted

D G Asus A Em

Jesus Christ Superstar

what do I do now Could we start a - gain please

+ Group 4
Could we start a - gain please

Em
G

Asus A D Asus D

Mary
You've e - ven gone a bit too far to

Peter
I think you've made your point now You've e - ven gone a bit too far to

mf D G
D D G

Mary
get your mess - age home So

get your mess - age home Be - fore it gets too fright - ning we ought to call a halt

A Em G G

Could We Start Again Please -p171-

Jesus Christ Superstar

41 **E**

could we start a - gain please So could we start a - gain please

Girls So

Boys So could we start a - gain please

G/A *D* *G/A* *p*

44 *Rit*

So could we start a - gain

could we start a - gain please

(please)

(please)

G/A *pp*

Slika 21. Prikaz cijelog glazbenog broja „John 19:41“

Jesus Christ Superstar

24. John 19:41

The musical score is presented in five systems, each with two staves. The top staff of each system contains a vocal line with lyrics, and the bottom staff contains a piano accompaniment. The score begins with a key signature of one flat (B-flat) and a 4/4 time signature. The first system features a vocal line starting with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5, all under a slur. The piano accompaniment consists of a steady eighth-note bass line and chords. Dynamics include *pp* (pianissimo) and *p* (piano). The second system is marked *legato (sempre)* and *mf* (mezzo-forte). The third system continues the *mf* dynamic. The fourth system also maintains *mf*. The fifth system begins with a *ff* (fortissimo) dynamic. The score concludes with a double bar line.

24 John 19:41 -p219-

(8^m)

D

p *mf* *mf* *p* *pp* *p*

p *pp* *ppp*

Slika 22. Prikaz ulomka iz glazbenog broja „What's the Buzz“

Jesus Christ Superstar

What's The Buzz

The musical score is presented in three systems. Each system contains three staves: a vocal line for '3 Girls', a vocal line for 'Boys', and a piano accompaniment. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The lyrics for all parts are: "What's the buzz tell me what's a hap-pen-ing What's the buzz tell me what's a hap-pen-ing". The piano accompaniment includes chord markings for A7 and D7, and a dynamic marking of *f* (forte). The score is marked with a first ending bracket at the beginning of the first system and a third ending bracket at the beginning of the third system.

Slika 23. Prikaz ulomka iz glazbenog broja „Gethsemane“

Jesus Christ Superstar
Poco rall

not as sure As when we start - ed Then I was in - spired

Now I'm sad and tired Lis - ten sure - ly I've ex - ceed - ed

ex - pec - ta - tions Tried for three years seems like thir - ty

Could you ask as much from an - y oth - er man?

Gethsemane - D131 -

Slika 24. Prikaz ulomka iz glazbenog broja „Hosanna“

Jesus Christ Superstar

C Crowd

18 Girls
f Ho - san - na Hey - san - na San - na San - na Ho - san - na Hey - san - na Ho - san na Hey J

Boys
f Ho - san - na Hey - san - na San - na San - na Ho - san - na Hey - san - na Ho - san - na Hey J

f C G7 C Eb Ab

22
 C, J C you're al - right by me San - na Ho - san - na Hey Su - per - star.

C, J C you're al - right by me San - na Ho - san - na Hey Su - per - star.

Abm Am Fm Db Gm G7 C

8.2 Priprema nastavne jedinice obrada rock-opere kao nastavne jedinice predmeta Glazbena kultura u osnovnoj općeobrazovnoj školi

1. OPĆI PODACI

Nastavna jedinica: Rock-opera *Jesus Christ Superstar*

Predmet: Glazbena kultura

Razred: 8. razred

2. CILJEVI I ŽELJENI ISHODI NASTAVNE JEDINICE:

Učenici će ponoviti glazbeno-scenske vrste koje su se obrađivale na prethodnim satima: mjuzikl i operetu te će naučiti novu podvrstu mjuzikla, rock-operu. Smjestit ćemo tu vrstu u glazbeno razdoblje (20. stoljeće). Slušat ćemo dijelove iz rock-opere *Jesus Christ Superstar* te zajedno naučiti razlikovati te nabrojane vrste i samostalno ih znati prepoznati i upamtiti. Učenik samostalno opisuje različite glazbeno-scenske vrste i njihovu organizaciju (brojevi, scene, slike, prizori, činovi). Učenik uspoređuje glazbene vrste prema njihovim obilježjima kao što su način izvođenja, izvođački sastav, sadržaj i karakter skladbe. Sudjeluje u zajedničkoj izvedbi te vrednuje istu. Pjeva naučenu i obrađenu skladbu/pjesmu. Učenik opisuje povezanost glazbe i drugih umjetnosti u operi, opereti, mjuziklu i baletu te opisuje vokalno-instrumentalne vrste i njihovu strukturu.

3. ZADACI NASTAVE

Objasniti učenicima glazbeno-scenske vrste (opera, opereta, mjuzikl) i uvesti ih u novu vrstu rock-opera koju bi trebali usvojiti. Navesti ih slušno i vizualno prepoznavanje uz radne listiće tako da aktivno slušaju kroz cijeli sat sve što im nastavnik reproducira. Potaknuti učenike da glazbena djela svrstavaju u određenu vrstu, prema njihovim obilježjima. Obraditi s učenicima odabranu pjesmu te naučiti učenike samostalno izvesti pjesmu.

Obrazovni (materijalni)	Funkcionalni (formalni)	Odgojni
<ul style="list-style-type: none">- osnovne značajke rock-opere- najpoznatije rock-opere- sličnosti i razlike između rock-opere i mjuzikla, usporedba	<ul style="list-style-type: none">- samostalno razlikovanje opere, operete, mjuzikla, rock-opere- razlikovanje brojeve iz rock-opere, prepoznavanje	<ul style="list-style-type: none">- aktivno sudjelovanje i slušanje- razvijanje komunikacijskih vještina i izlaganja svojih mišljenja i stavova uz pristojno

<ul style="list-style-type: none"> - prva rock-opera - prva hrvatska rock-opera - povijesni i teološki kontekst rock-opere <p><i>Jesus Christ Superstar</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Webber/Rice: „Hossana“ (<i>Jesus Christ Superstar</i>) 	<p><i>songova</i> (barem tri)</p> <ul style="list-style-type: none"> - aktivno slušanje glazbenih parametara i samostalno određivanje istih 	<ul style="list-style-type: none"> - prihvaćanje tuđih - razvijanje glazbenog ukusa, osjećaja za lijepo, umjetničkog senzibiliteta - slušanje estetski visoko vrijedne glazbe - poticanje odlaska u kazalište na predstavu
---	--	--

4. NASTAVNE METODE

Usmeno izlaganje	Objašnjavanje novog gradiva, iznošenje novih informacija o rock-operi, njezinim karakteristikama, značajkama
Razgovor	Razgovor o onome što su učenici čuli, ponavljanje prethodnog gradiva i slobodno iznošenje svojih stavova i ideja, potaknuti raspravu i iznošenje mišljenja
Praktičan rad	Aktivno slušanje; učenje pjesme; pjevanje pjesme

5. OBLICI NASTAVE

Frontalni, individualni i grupni

6. NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA

Računalo, projektor, ploča, marker, zvučnici, laptop, klavir, note, stalak, udžbenik

7. LITERATURA (u priložima)

8. TIJEK SATA

9. VREMENSKA ORGANIZACIJA SATA

Uvodni dio sata: Ponavljanje (5 min)

Sredinjšnji dio sata: Slušni primjer, usvajanje novog sadržaja i učenje pjesme (30 min)

Završni dio sata: Ponavljanje (5-10 min)

Slika 25. Prikaz prepjeva glazbenog broja „The Last Supper“

Primi ove darove, naš Oče
 The Last Supper
 Iz rock opere Jesus Christ Superstar

Glazba: Andrew Lloyd Webber
 Prepjev: Rita Scotti i Dražen Dragović

D A Bm

mp 1. Pri mi o - ve da - ro ve naš O - če____
 2. Že - lje - li bi slije - di - ti te vje - rno.____
 3. Look at all my trials and trib - u - la - tions____
 4. Al - ways hoped that I'd be an a - pos - tle____

5 G Em A A⁷

Kruh i vi no bla - go slo - vi Ti____
 Tko je s to - bom po - bje - đu - je svijet____
 Sink - ing in a gen - tle pool of wine____
 Knew that I would make it if I tried____

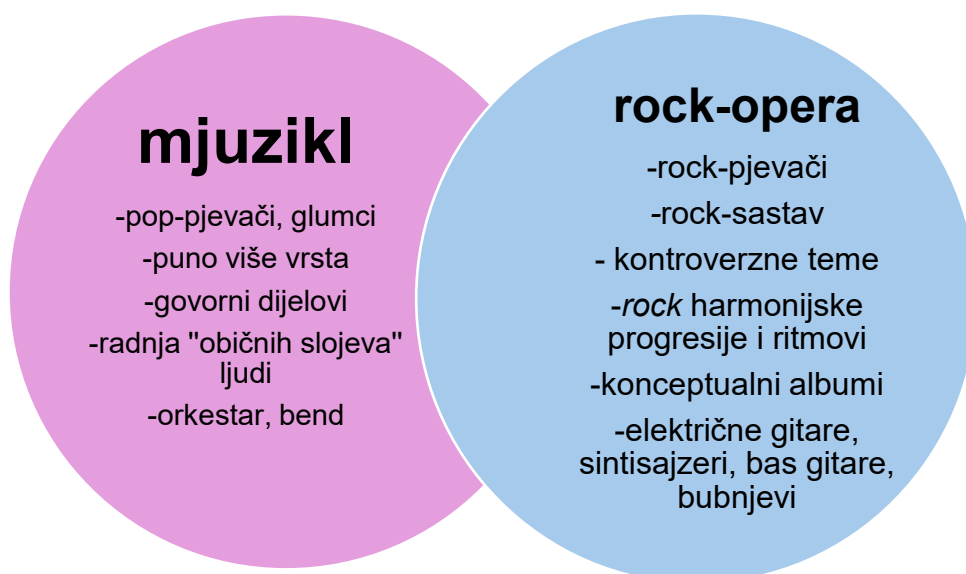
9 D F# Bm

Sva - ka na - ša mo - li - tva i pje - sma
 Kroz taj kruh nam da - ješ vje - čni ži - vot
 Don't dis - turb me now____ I can see the
 Then when we re - tire____ we can write the

12 G D A⁷ D

ne - ka bu - de dar tvoj - joj vje - čnoj lju - ba - vi____
 i po tvo - joj kr - vi_ svak je od nas svet____
 an - swers till this evening is this morn - ing life is fine____
 gos - pels so they'll still talk a - bout us when we've died____

Slika 26. Prikaz plana ploče

RADNI LISTIĆ ZA AKTIVNO SLUŠANJE

1. SLUŠNI PRIMJER Webber/ Rice: „Don't cry for me Argentina“ (*Evita*)

IZVOĐAČI	
UGOĐAJ	
TEMPO	
POSEBNE KARAKTERISTIKE	
GLAZBENA VRSTA	

2. SLUŠNI PRIMJER Webber/ Rice: „Heaven on Their Minds“ (*Jesus Christ Superstar*)

IZVOĐAČI	
UGOĐAJ	
TEMPO	
POSEBNE KARAKTERISTIKE	
GLAZBENA VRSTA	

3. SLUŠNI PRIMJER Webber/ Rice: „King Herod’s Song“ (*Jesus Christ Superstar*)

IZVOĐAČI	
UGOĐAJ	
TEMPO	
POSEBNE KARAKTERISTIKE	
GLAZBENA VRSTA	

4. SLUŠNI PRIMJER Webber/ Rice: „The Last Supper“ (*Jesus Christ Superstar*)

IZVOĐAČI	
UGOĐAJ	
TEMPO	
POSEBNE KARAKTERISTIKE	
GLAZBENA VRSTA	

RADNI LISTIĆ ZA PONAVLJANJE OBRAĐENOG GRADIVA NA KRAJU SATA

1. Instrumenti karakteristični za rock-operu?	
2. Način pjevanja u rock-operi?	
3. Ukratko opiši radnju rock-opere <i>Jesus Christ Superstar</i> .	

4. Nabroji glavne likove ove rock-opere.	
5. Nabroji još neke rock-opere koje smo spomenuli	
6. Prva rock-opera u Hrvatskoj?	
7. Skladatelj i tekstopisac rock-opere <i>Jesus Christ Superstar</i> ?	
8. Tvoj najdraži primjer koji smo čuli?	

Popis zvučnih priloga:

1. Webber/ Rice: „Don't cry for me Argentina“ (Evita) iz mjuzikla *Evita* https://youtu.be/KD_1Z8iUDho pristupljeno 30.06.2024
2. Webber/Rice: „This Jesus Must Die“ (Caiaphas, Annas, Veliki Svećenici) iz rock-opere *Jesus Christ Superstar* <https://youtu.be/f-3RQeYDVgw> pristupljeno 30.06.2024
3. Webber/Rice: „King Herod's Song“ (kralj Herod) iz rock-opere *Jesus Christ Superstar* <https://youtu.be/9BnxwP8vLRg> pristupljeno 30.06.2024
4. Webber/Rice: „Gethsemane, I Only Want to Say“ (Isus) iz rock-opere *Jesus Christ Superstar* <https://youtu.be/ndZ6B1EaJEs> pristupljeno 30.06.2024
5. Webber/Rice: „Gethsemane, I Only Want to Say“ (Isus) iz rock-opere *Jesus Christ Superstar* <https://youtu.be/HrossJQKMhY> pristupljeno 30.06.2024

8.3 Priprema nastavne jedinice ponavljanje gradiva korištenjem materijala iz rock-opere kao nastavne jedinice predmeta Solfeggio u osnovnoj glazbenoj školi za 5. razred

1. OPĆI PODACI

Nastavna jedinica: Ponavljanje gradiva uz primjere iz rock opere *Jesus Christ Superstar*

Predmet: Solfeggio

Razred: 5. razred osnovne glazbene škole

2. CILJEVI I ŽELJENI ISHODI NASTAVNE JEDINICE:

Učenici će ponoviti ritamske obrasce sa šesnaestinkama koje su ranije naučili, ali će biti obogaćeni i pomalo otežani s ligaturama. Ponavljamo tonalitet koji se već obradio uz pjevanje *prima vista* i melodijsko-ritamski diktat. Aktivno slušanje i primjena izvedenih i zapisanih primjera iz literature.

3. ZADACI NASTAVE

Objasniti učenicima eventualni nejasan ritam. Svirati i pjevati primjere s učenicima. Svirati diktat strpljivo i uz odgovarajući broj ponavljanja. Navesti ih slušno prepoznavanje tako da aktivno slušaju glazbene parametre koje im nastavnik reproducira. Potaknuti učenike da glazbena djela slušaju prema njihovim obilježjima.

Obrazovni (materijalni)	Funkcionalni (formalni)	Odgojni
<ul style="list-style-type: none"> - osnovne značajke rock-opere - sličnosti i razlike između rock-opere i mjuzikla, usporedba - ponavljanje obrađenog gradiva kroz praktično djelo iz literature, rock-opera <i>Jesus Christ Superstar</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovanje i izvedba različitih ritmaskih obrazaca - razlikovanje glazbenih parametara - prepoznavanje i pjevanje b-mol ljestvice - pjevanje primjera <i>prima vista</i> - slušno prepoznavanje i zapis melodijsko-ritamskog diktata 	<ul style="list-style-type: none"> - aktivno sudjelovanje - razvijanje komunikacijskih vještina i izlaganja svojih mišljenja i stavova uz pristojno prihvaćanje tuđih - razvijanje glazbenog ukusa, osjećaja za lijepo, umjetničkog senzibiliteta - slušanje estetski visoko vrijedne glazbe i poticanje odlaska u kazalište

4. NASTAVNE METODE

Usmeno izlaganje	Ponavljjanje gradiva, objašnjavanje eventualnih nejasnoća, iznošenje novih informacija o rock-operi, njezinim karakteristikama, značajkama
Razgovor	Razgovor o onome što su učenici čuli, ponavljanje prethodnog gradiva i slobodno iznošenje svojih stavova i ideja
Praktičan rad	Izvedba ritamskog primjera; pjevanje <i>prima vista</i> primjera; zapisivanje diktata; aktivno slušanje primjera

5. OBLICI NASTAVE

Frontalni, individualni i grupni

6. NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA

Računalo, projektor, ploča, olovka, marker, zvučnici, laptop, klavir, note, stalak, udžbenik

7. LITERATURA (u priložima)

8. TIJEK SATA (u razradi)

9. VREMENSKA ORGANIZACIJA SATA

Uvodni dio sata: Ponavljjanje (10 min)

Sredinjšnji dio sata: Slušni primjer, usvajanje novog sadržaja i učenje pjesme (25 min)

Završni dio sata: Ponavljjanje (5-10 min)

8.4 Intervju s Đanijem Stipaničevim: odgovori na pitanja

1. Imao sam sreću da sam u obje hrvatske produkcije te velebne rock-opere bio pozvan igrati veoma zahtjevnu ulogu Isusa, tako da nemam iskustvo prolaženja kroz sve one momente koje su imali mnogi kandidati i pretendenti za uloge u istoj. No bilo mi je zadovoljstvo iz prikrajka promatrati nova lica koja su se hrabro prijavila i nosila sa tim „audicijskim“ bremenom. Kažem zadovoljstvo jer je tada na sceni bilo sjajnih ljudi te je dobar dio njih već inkorporiran u ansambl Komedije.

2. U prvoj produkciji 2000. godine redatelj Vlado Štefančić mi je pružio priliku čuvši me kako pjevam u jednom TV-*showu* koji je išao nedjeljom kroz period od 6 mjeseci, a gdje je pokojni šjor Vlado bio jedan od voditelja. Kad se sjetim da sam skoro odustao od tog izazova misleći kako ja to ne mogu otpjevati, a zbog toga što sam „materijal“ dobio u audio obliku na kazeti, gdje je bila jedna verzija te rock-opere, tko zna u kojem smjeru bi se moja karijera i život usmjerili. Naime, umjetnik koji je tumačio ulogu Isusa je neke dijelove otpjevao tako da ja to nisam mogao izdržati probavajući sam kod kuće! Kasnije sam saznao da je to nasnimljeno i „zalijepljeno“ u studiju jer nitko na planeti ne može držati taj ton G2 20 i kusur sekundi! No prije te spoznaje sam se lijepo zahvalio šjor Vladi i rekao mu da ja ne mogu to otpjevati. On se teško s tim mirio no prihvatio je moju odluku. Kasnije vidim da su u podjeli moji kolege Giuliano i I. Mikulić! Tada nazovem Šjor Vladu i pitam ga pa zar oni mogu to otpjevati kao na snimci, a on mi kaže da dođem uzeti note i da se ne mora pjevati kao na snimci jer to niti ne stoji u notama! I tako sam s naknadnom pameću ušao kao treći Isus u projekt te se kao takav punopravno kvalificirao i za recentnu produkciju koju igramo u aktualnom repertoaru, a koju potpisuju D. Appelt i D. Lončar. Što se tiče poveznice moje osobe i lika Isusa u ovoj rock-operi tu mislim da svatko od nas posjeduje te osobine koje idu od očinske, zaštitničke blagosti pa sve do ozbiljne srdžbe i ljutitosti te na kraju rezigniranosti i pomirenja s neumitnom sudbinom. Svatko ima barem malo tih emotivnih stanja u sebi da bi ih mogao prenijeti na publiku, a kroz ovo djelo ti se pruža fantastična mogućnost da sve te finese i izvučeš na vidjelo.

3. Obzirom da mi je to bila prva uloga s kojom sam se susreo (izuzev *Sna ljetne noći* kojeg sam radio u dobi od 13 g. u Šibeniku), proces učenja i rada na predstavi mi je bio posve nov. Zasebno smo radili sa korepetitorima svladavajući glazbeni dio te paralelno s tim imali i režijske probe sa Vladom. Nije bilo većih problema u svladavanju svih zadataka koji su dolazili od strane dirigenta ili redatelja. Trebalo je samo dobro iskoristiti svoje vrijeme na sceni jer su nas je bila trojica te nisi mogao računati na ekskluzivitet samostalnog rada.

4. Ne bih rekao da su to prave kontroverze nego samo prigovori institucija koje su se našle pogođenim po njima pogrešnim tumačenjima Biblijskog „predloška“ poglavito od strane samog Jude, ali i ostalih situacija koje u samoj rock operi „mirišu“ na „sapunicu“. Autori su dali svoj pogled na cijelu priču onako „slobodarski“, lišenu bilo kakvog teološkog pristupa te je ona stoga samo jedan subjektivni pogled istih na posljednjih sedam dana Isusovog života.

5. Shvatiti i proniknuti do vlastitih okvira i mogućnosti. Ovdje se isti probijaju do najcrvenijih područja mjerljivih frekvencija pa je to bio jedan dugačak proces, shvatiti kako i koliko te na koji način odraditi koji dio predstave prvenstveno u pjevačkom smislu, a kad se tome doda još i mizanscene tada stvari postaju još složenije.

6. Nisam siguran da gledano iz vjerničkog kuta ova predstava nudi točan uvid u događaje prije i poslije Isusova uhićenja i smaknuća. Isto tako ne znam da li će ona kao takova „nagovoriti“ nekoga da prihvati vjeru i kršćanstvo i primi ga u svoj život. No možda baš njena neobligatna forma u smislu potpune biblijske prezentacije nagovori nekog novog ekumena i pridobije ga u svoje okrilje. Sve je stvar percepcije i iščitavanja pojedinih detalja u predstavi. Možda Judina revolucionarna narav više naginje nekom, a možda pak plaha Isusova uloga pruža više mogućnosti? No mislim da ljudi koji nisu isuviše tvrdih shvaćanja i tumačenja vjere ne bi trebali imati problema sa ovom predstavom.

7. Odgovornost bi bez obzira koga igrač odnosno koju ulogu pokušavaš sazdati trebala biti jednaka. Teško se sjetim neke predstave koju bih mogao odraditi onako sa 70, 80%, opuštenije i sa manje žara i pripreme. Ovdje je umnogome lakši put jer ljudi već sa kostimom i maskom odnosno frizurom dobivaju osobu koju prepoznaju te točno znaju da baš takva treba biti. Naravno kad krene „obračun“ sa Judom i njihovo verbalno prepucavanje da se tu uključuje i mentalno psihološki moment uloge koju svatko opet radi i doživljava na svoj način. U tim momentima je značajan upliv Marije Magdalene koja je u ovom grandioznom djelu predstavljena de facto u razini apostola ako ne i bitnijom personom. Nemam problem sa prisnošću moje uloge i bivše grešnice Magdalene jer on zapravo na sceni ne prelazi opće naznake tog odnosa izuzev njezinog kuta gledanja u kojem priznaje da osjeća prema Isusu i puno više.

8. Za ovu ulogu treba biti potpuno spreman fizički, fiziološki i anatomski(ha ha). Stoga je puno i neusporedivo teže igrati ulogu Jesusa nego mnoge druge uloge koje sam igrao. Psihički smo spremni za nju jer svaka predstava je kao izvjesni katapult- jedva čekaš izići na pozornicu i zaploviti njome. No glumac, pjevač nije uvijek potpuno zdravstveno disponiran te je tada samo nama znano kako naš posao zna biti težak i bremenit pa čak i ako sve bude dobro na kraju priče. Tada treba biti psihički jak jer publika i ansambl te vrata u život ako baš nisi na 100%. No mogu ponoviti i pri tome ne biti patetičan da ova uloga može i mora biti „podsjetnica“ ili vizitka svakog onog tko je zakoračio u ozbiljan glazbeni teatar koji baštini rock operu, mjuzikl i operetu!

9. Na moju veliku sreću nisam imao takvih problema zbog toga što mi je prirodno pjevati falset i u tome sam uvijek posebno uživao. Ovdje je taj registar u službi „scream-anja“ gdje se susrećem sa rubom vlastitih glasovnih mogućnosti te je nekoliko puta bila situacija da sam bio u laganoj nesvjestici na nogama zbog ogromnog ataka koji se dešava izvođeci te tonove. To također treba naglasiti da u ulozi Jesusa premošćujem pune tri oktave, što niti jedna druga predstava u kojoj sam participirao nije zahtijevala.

10. Prvo zato što će teško u doglednoj budućnosti moći vidjeti na djelu bolju podjelu Komedijinih glumaca i pjevača. Odgovorno tvrdim da bismo i na Broadwayu ili West Endu polučili ogroman uspjeh. Drugo, a koje može biti i prvo, je da je ovo djelo u cjelini toliko dobro izbalansirano i skladano da nema viška ili lošeg mjesta za koje čekaš da prođe. Ne, ovdje sve ide nevjerojatnom lakoćom i ljepotom te svakom solisti daje neslućene mogućnosti pokazati svoj talent. Treće, bit ćete siromašniji u svom kulturno-glazbenom pogledu ne pogledate li ju za života bez obzira koji od kolega i kolegica je tu večer u podjeli.

11. Pa promijenio se 100%! Nakon ove predstave kooptiran sam u djelatne Komedijine trupe gdje sam i dan danas te uživam u svakoj novoj priči još uvijek kao i prvog dana ili možda još više sa svim iskustvom koje se nagomilalo tijekom godina rada. Nadam se da me taj osjećaj koji je nastao u mom biću nakon moje prve premijere Jesusa u travnju 2000. godine nikad neće napustiti. Pa ni nakon odlaska u mirovinu, ha ha.

8.5 Osvrt učiteljice Glazbene kulture Danice Barišić, prof., u zvanju savjetnice u I. osnovnoj školi Bjelovar

U dugogodišnjoj praksi, gotovo tridesetogodišnjeg rada u razredu u osnovnoj školi, kod upoznavanja učenika s glazbeno-scenskim vrstama u osmom razredu, učenike redovito upoznajem s rock-operom *Jesus Christ Superstar*. Općepoznata činjenica kako je ova rock-opera jedno od najpopularnijih glazbeno-scenskih djela 20. stoljeća s tisućama izvedbi na najpoznatijim svjetskim pozornicama učenicima nažalost ne znači mnogo. Učenike je prvo potrebno pridobiti nekom zanimljivošću koja će im privući pažnju, a tada ćete ih lako uvući u priču i slušanje glazbe. Kada u razredu najavljujem ovo glazbeno-scensko djelo, učenicima kažem kako je skladatelj još uvijek živ (Da, učenicima je ovo bitan podatak!), kao i tekstopisac koji je poznat po tekstovima za Disneyeve crtiće (npr. Aladdin i Kralj lavova). Također, *Jesus Christ Superstar* redovito je uvršten u moju nastavu jer učenike često vodim u

posjet kazalištu. Posjet kazalištu najbolji je način da se učenici upoznaju s nekom glazbeno-scenskom vrstom i ustvari jedini da je u potpunosti dožive. S ponosom ističem kako su mnogi moji učenici unazad više od dvadeset godina redoviti posjetitelji kazališta, najviše Zagrebačkog gradskog kazališta Komedija. U toj dugogodišnjoj praksi generacije učenika imale su priliku vidjeti različita glazbeno-scenska djela od opere, operete, mjuzikla i rock opere, a ponajviše mnoge uspješnice kazališta Komedija koje su i najprimjerenije za učenike osnovne škole. Predstavu Jesus Christ Superstar gledali smo od kada je prvi put postavljena 2000. godine u režiji Vlade Štefančića, što je bilo i prvo postavljanje ove rock-opere u Hrvatskoj (tada u KD Vatroslav Lisinski) pa sve do obnove i nove postave 2019. do danas, a reakcije učenika redovito su bile više nego pozitivne. Izvrstan ansambl Komedije koji godinama oduševljava publiku također je i vrlo susretljiv prema učenicima koji se nakon predstave vole malo družiti s glumcima/pjevačima skupljajući autograme i/ili selfie što, razumljivo, djeci u toj dobi mnogo znači. Vrlo pozitivne reakcije učenika nakon odgledane predstave potvrda su i motiv da i dalje nastavim s ovakvom praksom, a zajedničko druženje i odlazak u kazalište učenika i učitelja pokazali su se kao dobar primjer provođenja slobodnog vremena te istovremeno i učenja na neformalan način. Naravno, da bi ostvarili ovakav učinak prije odlaska u kazalište potrebna je dobra priprema učenika. Učim ih da je odlazak u kazalište ne samo kulturni nego i društveni događaj. Priprema se sastoji od toga da učenicima ispričam sadržaj predstave (ali ne svaki detalj i ne kraj, jer mora ostati mjesta za efekt iznenađenja te samostalno shvaćanje i zaključivanje), upoznam ih s ulogama tj. glumačkom postavom, pokažem im pokoju sliku ili video s mrežnih stranica kazališta kako bi stekli predodžbu o tome što ih očekuje. Nadalje, učenike je vrlo važno uputiti u sve segmente ponašanja u kazalištu (garderoba, ulaznice, ispravno ulaženje u red i sl., ali i kako se odjenuti). U toj pripremi naglašavam kako je odlazak na redovnu večernju predstavu najbolji način za potpuni doživljaj kazališta. Ako se učenicima određena predstava tj. sam sadržaj baš i ne sviđa (što je zaista rijetko) doživljaj kazališta ne izostaje. Iz tog razloga vrlo sam glasan protivnik različitog organiziranja predstava za djecu i za škole u često neprikladnim prostorima i neprikladnoj atmosferi jer to može izazvati negativan učinak i veliki dio učenika odbiti od daljnjeg susreta s pravim kazalištem. Posjetom kazalištu, osim ostvarivanja odgojno obrazovnih ishoda Glazbene kulture u osmom razredu, ostvaruju se i mnoga odgojno obrazovna očekivanja međupredmetnih tema Građanskog odgoja i obrazovanja te Osobnog i socijalnog razvoja. Smatram važim napomenuti kako je u Kurikulumu nastavnih predmeta GK/GU kao obvezni sadržaj propisano da učenik upoznaje najmanje jednu glazbeno-scensku vrstu u autentičnom okružju no autori kurikuluma ni nadležno ministarstvo nisu još pronašli

niti ponudili rješenje kako to ostvariti u praksi. Posjeti kazalištu za veliku većinu učenika u obveznom osnovnoškolskom obrazovanju još uvijek je nažalost nedostupno i svodi se na entuzijazam i dobru volju učitelja i ravnatelja škole te financijsku podršku roditelja. Rock opera Jesus Christ Superstar tj. pojedini songovi, osim u osmom razredu kada se učenici upoznaju s glazbeno-scenskim vrstama, mogu se primjenjivati i uz neke druge sadržaje u nastavi glazbe. Npr. song Hosanna vrlo je prikladan za slušanje u šestom razredu kada govorimo o glazbenim oblicima (rondo). Znajući da sam glazbeni oblik nije cilj nego sredstvo, višestrukim slušanjem ove popularne i učenicima drage melodije lako ćemo im približiti zadani glazbeni oblik, a melodija će im ostati „u uhu“. Također, popularne melodije iz rock-opere s učenicima možemo slušati i kada govorimo o visini ili boji pjevačkog glasa u petom razredu jer što ranije učenike upoznajemo s određenom vrstom glazbe to će učinak biti bolji.